

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI- JA TERVEYSALA

KESTÄVÄÄ KASVUA KIRKON TI- LUKSILLA

Ekologinen kestävyys osaksi lin seurakunnan varhaiskasvatusta

TEKIJÄ

Pekka Nevalainen

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala		
Tutkinto-ohjelma Sosionomin tutkinto-ohjelma		
Työn tekijä Pekka Nevalainen		
Työn nimi Kestävää kasvua kirkon tiluksilla. Ekologinen kestävyys osaksi Iin seurakunnan varhaiskasvatusta		
Päiväys	30.11.2024	29/2
Yhteistyötaho Iin seurakunta		
<p>Tämän kehittämistyön tarkoituksena oli laatia Iin seurakunnan varhaiskasvatukselle suunnitelma ekologisesti kestävä kehityksen toteuttamiseksi. Tavoitteena oli tuoda ekologinen kestävyys osaksi Iin seurakunnan varhaiskasvatusta.</p> <p>Kehittämistyön prosessin jäsentäjänä käytettiin lineaarista mallia. Kehittämistyötä varten kerättiin kyselyllä Iin seurakunnan varhaiskasvatuspalveluiden käyttäjiltä sekä Iin seurakunnan kasvatustyön päättäjiltä ajatuksia ja näkemyksiä ekologisesti kestävä kehityksen integroimisesta osaksi Iin seurakunnan varhaiskasvatusta. Kyse- lyn vastausten pohjalta laadittiin suunnitelma ekologisesti kestävä kehityksen toteuttamiseksi Iin seurakun- nan varhaiskasvatuksessa.</p> <p>Kehittämistyön tuloksena syntyi vuodenvuorokiertoon pohjautuva suunnitelma siitä, miten ekologisesti kestävä ke- hitys voitaisiin integroida osaksi Iin seurakunnan varhaiskasvatusta. Suunnitelmassa yhdistettiin hengellisyys, ekologinen kasvatus ja lasten tunnetaitojen kehittäminen. Se rakentui kristillisen kasvatuksen arvomaailman pohjalle. Suunnitelmassa painottuivat lapsen osallisuus, tutkiva oppiminen ja kokemuksellisuus. Se sisälsi sel- keitä ja konkreettisia keinoja, jotka vastasivat ekologisen kasvatuksen ydinarvoihin.</p> <p>Ekologisesti kestävä kehityksen suunnitelman vaikutusten arvioimiseksi olisi jatkotutkimuksen kannalta hyö- dyllistä tehdä pitkäaikaistutkimusta siitä, miten kestävä kehityksen toimintamallin käyttö vaikuttaa lasten ym- päristötietoisuuteen ja käytäntöihin. Tällainen tutkimus voisi tuottaa arvokasta tietoa siitä, miten varhaiskas- vatuksen ekologisesti kestävä toimintamalli tukee lasten arvojen ja asenteiden kehittymistä pitkällä aikavälillä. Samoin kotien ja seurakunnan varhaiskasvatuksen yhteistyön syventäminen voisi olla kehittämisen arvoinen kohde. Voitaisiin luoda materiaalipaketti vanhemmille, jossa heille annetaan vinkkejä kestävä elämäntavan tukemiseksi kotona.</p>		
Avainsanat Kestävä kehitys, tutkiva oppiminen, kirkon kasvatustoiminta, osallisuus		

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	4
2	KESTÄVÄ KEHITYS VARHAISKASVATUKSESSA.....	6
2.1	Kestävän kehityksen neljä näkökulmaa	6
2.2	Kestävä kasvatus	7
3	TUTKIVA OPPIMINEN JA LAPSEN OSALLISUUS	9
3.1	Lapsi aktiivisena tutkijana.....	9
3.2	Lapsen osallisuus kehityksen ja oppimisen keskiössä	10
4	VARHAISKASVATUKSESSA KÄYTETTYJÄ LUONTOPEDAGOGISIA TOIMINTAMALLEJA. 14	
4.1	Metsämörritoiminta.....	14
4.2	Case Forest -pedagogiikka	15
4.3	Vihreä lippu -ohjelma.....	15
5	KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TAVOITE.....	16
6	KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS	17
6.1	Lineaarinen malli kehittämistyön prosessin jäsentäjänä	17
6.2	lin seurakunta kehittämistyöni toimintaympäristönä.	17
6.3	Suunnittelu	18
6.4	Toteutus.....	19
6.5	Arviointi.....	20
7	POHDINTA.....	22
7.1	Kehittämistyön toteutuksen ja tuotoksen arviointi	22
7.2	Eettisyys ja luotettavuus.....	24
7.3	Ammatillinen kasvu	25
7.4	Kehittämistyön hyödynnettävyys ja kehittämisideat	26
	LÄHTEET	27

1 JOHDANTO

YK järjestää vuosittain Nev Yorkissa korkean tason kestävän kehityksen seurantakokouksen (High-level Political Forum, HLPF), jossa tarkastellaan kansainvälisen yhteisön ja maiden edistymistä vuonna 2015 laaditun Agenda2030 ja sen 17 kestävän kehityksen tavoitteen saavuttamisessa. Viimeisimmässä kokouksessa koettiin tarvetta päättäväiseen toimintaan, sillä maailmanlaajuisesti vain noin 17 prosenttia Agenda2030-tavoitteista on aikataulussa. Monien maiden osalta kehitys on pysähtynyt tai jopa laskenut vuoden 2015 tasolle, mikä johtuu muun muassa koronapandemian, konfliktien ja talouskriisien vaikutuksista. (Artjoki 2024.)

lin kunta on profiloitunut ilmastotyön edelläkävijänä, ja sitä on kutsuttu jopa Euroopan vihreimmäksi kunnaksi. Vuonna 2017 kunta sai tunnustusta Euroopan komission ilmastokilpailussa kunnianhimoisista ilmastotoimistaan. li on sitoutunut vähentämään hiilidioksidipäästöjä, parantamaan kierrätystä, vähentämään jätteen määrää ja edistämään luonnonvarojen kestävää käyttöä. (Miettinen 2017.)

lin ilmastostrategia tukee aluetalouden kehitystä ja hyvinvointia. Se on tuonut myös merkittäviä taloudellisia säästöjä. Kunta pyrkii näyttämään esimerkkiä siitä, miten vastuullinen resurssien käyttö ja ympäristöarvot voivat tuottaa taloudellista hyötyä ja parantaa elämänlaatua. (lin kunta n.d.)

lin kunnassa toiminta perustuu kestävän arjen periaatteisiin, jotka ohjaavat niin energiankulutusta, jätteenhallintaa kuin kulutustottumuksia. Öljylämmityksestä on luovuttu ja sen sijaan käytetään paikallisia energianlähteitä, kuten maalämpöä. Tavoitteena on tehokas kierrätys ja jätteen vähentäminen sekä luonnonvarojen vastuullinen käyttö. (lin kunta n.d.)

Kunnan ilmastotoimia ohjaa vuosittain päivitettävä ”Resurssiviisas li -tiekartta”, joka sisältää tavoitteet ja saavutukset. Tämä suunnitelmallinen lähestymistapa ei ainoastaan tue vähähiilisen yhteiskunnan rakentamista, vaan tuo myös säästöjä ja hyvinvointia alueelle. (lin kunta n.d)

Kestävän kehityksen periaatteet näkyvät lissä myös koulujen ja päiväkotien arjessa. Lapset seuraavat säännöllisesti veden- ja energiankulutusta ja tekevät energiansäästötoimia. Toimintaa tukee 50/50-periaate, jonka mukaisesti kunta palauttaa puolet säästöistä lasten käyttöön. Vuosina 2021-2022 kouluissa ja päiväkodeissa saavutettiin säästöjä 46 110,10 euroa, joista 20 519,29 euroa ohjattiin lasten käyttöön. Lapset voivat itse päättää säästöjen kohdentamisesta. Rahoja onkin käytetty esimerkiksi liikuntavälineiden hankintaan. Tämä toimintamalli tuo kestävän kehityksen osaksi lasten arkea ja lisää heidän osallistumistaan päätöksentekoon. (lin kunta n.d.)

Suomen evankelisluterilainen kirkko pyrkii hiilineutraaliuteen vuoteen 2030 mennessä. Kirkon energia- ja ilmastostrategia tähtää erityisesti kiinteistöjen energiankulutuksen ja liikenteen päästöjen vähentämiseen 80 prosentilla nykyisestä tasosta (Hiilineutraali kirkko n.d.)

Paikallisseurakunnat ovat strategian keskeinen osa, sillä toiminta tapahtuu seurakuntien tasolla. Vuodesta 2001 lähtien kirkon käytössä on ollut Kirkon ympäristödiplomi, joka on seurakunnille suunniteltu ympäristöjärjestelmä. Diplomi toimii työkaluna ympäristövastuun ja kestävän kehityksen edistämässä, kattaen muun muassa jätehuollon, energiatehokkuuden, kiinteistönhoidon ja ruokapalvelut. (Hiilineutraali kirkko n.d.)

Diplomi kannustaa seurakuntia käyttämään uusiutuvaa energiaa ja vähentämään ympäristövaikutuksia. Diplomi on vapaaehtoinen, mutta se tuo selkeitä hyötyjä, kuten säästöjä ja hyvinvoinnin lisääntymistä. Lisäksi diplomissa korostetaan seurakuntien merkitystä ympäristökasvatuksessa ja kiertotalouden edistämisessä. Seurakunnat voivat hyödyntää käsikirjaa, joka antaa käytännönläheisiä ohjeita ja tukee ympäristöystävällisten toimintatapojen kehittämistä. (Hiilineutraali kirkko n.d.)

lin seurakunnan varhaiskasvatus toimii ympäristössä, jossa kestävän kehityksen periaatteet ovat syväälle juurtuneita. Tämä näkyy siinä, että seurakunnan jäsenet ovat osa kestävään elämäntapaan sitoutunutta lin kuntaa ja samalla kuuluvat Suomen evankelisluterilaiseen kirkkoon, joka korostaa vastuullisuutta luomakunnasta. Kristillisen varhaiskasvatuksen perusarvoihin kuuluu ajatus siitä, että ihmisellä on velvollisuus ”viljellä ja varjella” maata, mikä ohjaa kestävän kehityksen mukaisiin toimintatapoihin. Myös kristillinen lähimmäisenrakkaus ja heikommassa asemassa olevien tukeminen ohjaavat toimimaan sosiaalisesti kestävän kehityksen mukaisesti. Vaikka nämä arvot ovat vahvasti läsnä lin seurakunnan varhaiskasvatuksen arvomaailmassa, niiden näkyvyys ja toteutuminen konkreettisesti toiminnassa voi vaihdella.

Tämän kehittämistyön tarkoituksena on laatia lin seurakunnan varhaiskasvatukselle suunnitelma ekologisesti kestävän kehityksen toteuttamiseksi. Tavoitteena on tuoda ekologinen kestävyys osaksi lin seurakunnan varhaiskasvatusta. Ilman ympäristön hyvinvointia yhteiskunta ei voi pitkällä aikavälillä turvata taloudellisia tai sosiaalisia tavoitteita. Ekologinen kestävyys on usein ensimmäinen askel, jonka kautta muut kestävyuden olottuvuudet, kuten sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys, voivat kehittyä. Ekologinen kestävyys on myös varhaiskasvatuksessa helposti havainnollistettavissa arjen toimilla, kuten kierrätyksellä, luonnon tutkimisella ja resurssien käytöllä, mikä tekee siitä erityisen osuvan tarkastelukohteen tässä kontekstissa. Tämä rajausta tarjoaa konkreettiset raamit, joiden sisällä voidaan kehittää sovellettavia ja havainnollistavia käytäntöjä.

Suunnitelma perustuu tutkivaan oppimiseen sekä lapsen osallisuuteen ja osallistamiseen. Keskeistä on se, että lapsille annetaan tilaisuuksia havainnoida, kysyä ja etsiä vastauksia, mikä syventää heidän ympäristötietouttaan. Lipposen (2016) mukaan lapset ovat synnynnäisesti uteliaita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tarjota ympäristö, jossa lasten uteliaisuus voi kehittyä. (Lipponon 2016, 31-38.) Tuomaalan ja Myyryläisen (2002) puolestaan korostavat kokemuksellista oppimista. Lapsi oppii parhaiten, kun hän pääsee koskettamaan, haistamaan ja maistamaan. Lapsi oppii uuden asian saadessaan omakohtaisia kokemuksia. Tällainen toiminnallinen lähestymistapa tukee lapsen oppimista ja uteliaisuuden säilymistä. (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 20-21.)

2 KESTÄVÄ KEHITYS VARHAISKASVATUKSESSA

2.1 Kestävän kehityksen neljä näkökulmaa

Kestävä kehitys tarkoittaa ihmisen toimintaa, jonka tarkoituksena on turvata hyvän elämän edellytykset sekä nykyisille että tuleville sukupolville. Tämä edellyttää toimimista tavalla, joka ei kuormita ympäristöä liikaa. (Luomi ym. 2010, 9.) Kestävän kehityksen ajatus pohjautuu Gro Harlem Brundtlandin määrittelyyn, jonka mukaan nykyiset tarpeet on tyydytettävä vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuuksia vastata omiin tarpeisiinsa. Tämä vaatii tasapainoa taloudellisen kasvun, ympäristön suojelun ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden välillä, jotta ihmisten ja luonnon hyvinvointi voidaan turvata pitkällä aikavälillä. (Brundtland 1987, 16.) Kestävä kehitys sisältää neljä näkökulmaan: ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden (Parikka-Nihti 2011, 12; Ympäristöministeriö 2023).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) nostaa esiin kestävän elämäntavan varhaiskasvatuksen arvoperustana. Tämä tarkoittaa sitä, että varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon kestävän elämäntavan ekologiset, taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Tavoitteena on luoda perusta ekososiaaliselle sivistykselle, jossa ymmärretään ekologisen kestävyuden merkitys ihmisoi-keuksien ja sosiaalisen kestävyuden toteutumisen edellytyksenä. (Opetushallitus 2023, 11.)

Varhaiskasvatus painottaa lasten kasvua, kehittymistä ja oppimista vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Lähiympäristö - päiväkodin piha, lähiluonto ja leikkipuistot - luo oppimisympäristön, joka tarjoaa mahdollisuuksia leikkiin ja ympäristön tutkimiseen. (Cantell ym. 2020, 68.)

Kestävä kehitys näkyy varhaiskasvatuksessa käytännön tasolla konkreettisina asioina esimerkiksi luonnon tarkkailuna, toisten huomioimisena sekä kestävien toimintatapojen opetteluina. Varhaiskasvatus tukee kotien kasvatustyötä ohjaamalla lapsia ympäristöä arvostamaan elämäntapaan ja rohkaistamalla heitä osallistumaan suunnitteluun ja päätöksentekoon, mikä vahvistaa heidän osallisuuttaan. Toiminnassa korostetaan myös ympäristökuormituksen vähentämistä ja vastuullista resurssien käyttöä. (Luomi ym. 2010, 9.)

Ekologinen kestävyys liittyy luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemien säilyttämiseen, mikä edellyttää ihmisten taloudellisten toimintojen sopeuttamista luonnon kestokyvyn rajoihin (Ympäristöministeriö 2023). Maapallon elämän perusta nojaa luonnonvaroihin, joista kaikki asukkaat ovat riippuvaisia (Luomi ym. 2010, 45). Varhaiskasvatuksen ekologinen kestävyys korostaa arvoina huolenpitoa, kunnioitusta ja vastuullisuutta niin ympäristöä kuin muita ihmisiä kohtaan. Tavoitteena on, että lasten itsetuntemus ja omanarvontunto luovat pohjan myös muiden kunnioittamiselle ja vastuulliselle toiminnalle. (Parikka-Nihti 2011, 18.) Ekologinen kasvatus osana lasten elämää tarkoittaa heidän arkensa ja kulttuurin keskeisiä elementtejä, kuten leikkiä, ympäristön tutkimista ja yhteistyön kautta oppimista. Se pyrkii juurruttamaan kestävän kehityksen arvot lasten päivittäiseen elämään painottaen luonnon monimuotoisuuden kunnioitusta ja vastuullisia kulutusvalintoja. Lapset voivat toimina esimerkkeinä siitä, kuinka kulutustottumukset voivat muuttua, ja heidän kykynsä iloita pienistä asioista kuvastaa tätä asennemuutosta. Ekologinen kasvatus on lapsilähtöistä pohjautuen lasten omiin kiinnostuksen kohteisiin ja kokemuksiin aikuisten asettamien raamien ja arvojen mukaisesti. Tällä ohjataan lapsia kohti vastuullista elämänasennetta ja heille opetetaan, että myös pienet teot ovat merkityksellisiä ympäristön hyvinvoinnin kannalta. (Suosalo & Tavasti 2008, 8-12.)

Sosiaalinen kestävyys keskittyy hyvinvoinnin turvaamiseen sukupolvelta toiselle (Ympäristöministeriö 2023). Tavoitteena on tasa-arvoinen yhteiskunta, jossa kaikilla on oikeus osallisuuteen ja hyvinvointiin (Aarnio-Linnanvuori 2010, 21). Varhaiskasvatuksessa sosiaalinen kestävyys tarkoittaa turvallisten ihmissuhteiden ja hyvien kasvu- ja oppimisolosuhteiden tarjoamista lapsille. Lapsen kehitystason huomioiminen ja hänen äänensä kuuleminen ovat hyvinvoinnin kannalta keskeisiä. Lapsilla on myös oikeus tukeen heidän omassa kulttuurissaan, äidinkielessään ja katsomuksessaan. (Luomi ym. 2010, 53.)

Kulttuurinen kestävyys tukee muita kestävä kehityksen osa-alueita ja vaikuttaa siihen, miten yhteiskunnat hyödyntävät luonnonvaroja ja säilyttävät kulttuuriperintöään. Kulttuurinen monimuotoisuus ja sen jatkuva kehittyminen sukupolvien välillä tukee henkistä kasvua ja luovuutta. (Opetusministeriö 2002, 7-8.) Varhaiskasvatuksessa kulttuurinen kestävä kehitys edistää eri kulttuurien arvostusta ja vuorovaikutusta Tämä lähtee lapsen omasta ympäristöstä ja perinteistä, auttaen häntä tutustumaan omaan kulttuuriperintöönsä. Tavoitteena on, että lapsi oppii arvostamaan sekä omaa että muiden kulttuureja ja ymmärtää kulttuurisen monimuotoisuuden merkityksen. (Pokela 2016, 17.)

Taloudellinen kestävyys tarkoittaa vakaata kasvua ilman velkaantumista tai resurssien tuhoamista pitkällä aikavälillä. Kestävä talous antaa yhteiskunnalle mahdollisuuden ylläpitää hyvinvointiaan ja vastata uusiin haasteisiin, kuten ikääntymisen myötä kasvavaan sosiaali- ja terveystalouden tarpeisiin. (Ympäristöministeriö 2023.) Taloudellisesti kestävä kehitys sisältää yksilön omia päätöksiä ja tekoja, jotka edistävät kestävä kehitystä (Unesco 2006, 20). Varhaiskasvatuksessa taloudellinen kestävyys näkyy esimerkiksi säästämisen, kierrätyksen ja materiaalien uudelleenkäytön kautta, mikä suojelee ympäristöä. Aikuisen tehtävänä on opettaa lapsille tyytyväisyyttä siihen, mitä heillä jo on, ja rohkaista vähempään kulutukseen. Lelujen määrän vähentäminen voi kehittää lasten luovuutta, sillä erilaisista materiaaleista syntyy uusia leikkejä. Luonto puolestaan tarjoaa runsaasti oppimisen mahdollisuuksia ja uusia ideoita. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 41-44.)

2.2 Kestävä kasvatus

Kestävä kasvatus tarkoittaa toimintaa, jonka päämääränä on turvata elämän jatkuminen ja ihmisen hyvinvointi myös tuleville sukupolville. Se pyrkii kasvattamaan lapsista vastuullisia yksilöitä, jotka tiedostavat oman roolinsa kestävä tulevaisuuden rakentajina ja ymmärtävät ihmisen toiminnan vaikutukset ympäristöön. Kestävä kehitystä tukeva kasvatus kehittää taitoja, tietoa, asenteita ja valmiuksia, jotka tukevat vastuullista elämäntapaa. Kestävä kasvatus edistää sosiaalista, ekologista, kulttuurista ja taloudellista hyvinvointia. (Parikka-Nihti 2011, 27.)

Kestävä kasvatus rohkaisee lapsia ajattelemaan kriittisesti ja osallistumaan päätöksentekoon. Samalla se edistää yhteisöllisyyttä ja vastuullisuutta. Kestävässä kasvatuksessa käytetään osallistavia menetelmiä, joissa kasvattaja kuuntelee lapsia ja pohtii heidän kanssaan erilaisia näkökulmia. Tällainen lähestymistapa lisää lasten kiinnostusta kestävä kehityksen teemoihin ja kannustaa heitä kantamaan vastuuta omista valinnoistaan ja vaikutuksistaan. (Parikka-Nihti 2011, 27.)

Kestävä kehityksen kasvatus pyrkii välittämään arvoja, jotka ohjaavat kunnioittamaan maapalloa ja kaikkea elämää. Kasvattajan roolina on vahvistaa lasten asenteita, jotka tukevat ympäristön ja elämän arvostusta, samalla luoden pohjaa tasapainoiselle tulevaisuudelle. Kasvattajan on tärkeää tiedostaa työnsä pitkäkestoiset vaikutukset, jotka voivat ulottua jopa sukupolvien päähän. (Parikka-Nihti 2011, 42.)

Arvokasvatuksen keskiössä on kasvattajan oma toiminta, asenteet ja innostus, joita hän välittää lapsiryhmälle ja työyhteisölle. Yhteisö, joka toimii kestävän kehityksen arvojen mukaisesti, tukee kasvattajan työtä lasten parissa. Luottamuksen ja oikeudenmukaisuuden ilmapiirin syntyminen vaatii tasapuolista kohtelua. Kun kasvattaja itse kokee olevansa arvostettu ja luotettu, hän pystyy siirtämään tätä tunnetta lapsiryhmään sekä kasvattajien ja lasten vanhempien väliseen kasvatuskumppanuuteen. (Parikka-Nihti 2011, 42.)

Kun lapsi huomaa, että hänen ajatuksensa ja tekonsa ovat tärkeitä ryhmässä, hänen vastuuntuntonsa kasvaa. Vähitellen lapsi oppii ottamaan vastuuta ryhmän toiminnasta, oppimisesta ja leikistä. Tämä vastuullisuuden tunne laajenee ajan myötä käsittämään laajemman yhteisön, ympäristön ja jopa koko maailman. (Parikka-Nihti 2011, 43.)

Kasvattajalla on keskeinen rooli lasten osallisuuden edistämässä ja tukemisessä kestävän kehityksen toiminnassa. Kasvattajan suhtautuminen vallan jakamiseen ja hänen roolinsa ryhmässä vaikuttavat siihen, miten hyvin lapsi pääsee mukaan kestävän kehityksen edistämiseen. Kasvattaja toimii mahdollistajana, tukijana ja kumppanina lasten kestävän kehityksen toiminnassa. (Koskinen 2010, 35.)

3 TUTKIVA OPPIMINEN JA LAPSEN OSALLISUUS

3.1 Lapsi aktiivisena tutkijana

Lapset ovat luonnostaan uteliaita. Varhaiskasvatuksen ammattilaisen tehtävä on luoda heille ympäristö, jossa tämä uteliaisuus saa kasvaa. Se tarkoittaa lasten kannustamista esittämään kysymyksiä ja etsimään itse vastauksia. Kasvattaja toimii tässä prosessissa tukijana ja ohjaajana. Lasten luontaisia tutkimusvalmiuksia voidaan kehittää tutkivan oppimisen avulla. Tutkiva oppiminen on pedagoginen lähestymistapa, jossa oppiminen tapahtuu tutkimuksen ja kokeilun kautta. Tutkimusongelma ratkotaan tekemällä havaintoja, hankkimalla tietoa ja luomalla uusia käsityksiä aiheesta. Tutkiva oppiminen on myös osallistavaa pedagogiikkaa: lapset oppivat luottamaan omiin kykyihinsä ja oppia uusia asioita. (Lipponen 2016, 31-38.)

Tutkiva oppiminen on prosessi, jossa lapsi rakentaa uutta tietoa ja syvällisempää ymmärrystä yhdessä muiden kanssa. Lapsi on aktiivinen toimija ja tutkija, jonka ymmärrys rakentuu vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Kasvattajan tärkeä rooli tutkivan oppimisen eri vaiheissa on toimia ohjaajana ja tukijana, erityisesti lasten tutkimustoiminnassa ja ilmiöiden syvempään ymmärtämiseen pyrkivässä toiminnassa. Tutkiva oppiminen yhdistää luonnollisella tavalla ilmiöiden oppimisen ja tutkimustaitojen kehittymisen yhteistyössä kasvattajan ja toisten lasten kanssa. Sen päämääränä on syventää käsitteellistä ymmärrystä ja tukea lasten tutkimusprosessia (Kangassalo 2004, 32-33.)

Tutkivassa oppimisessa lapsille annetaan mahdollisuus tutkia ja tarkastella aiheita eri näkökulmista, mikä rohkaisee heitä esittämään omia kysymyksiään ja etsimään vastauksia itse. Lasten omat pohdinnat ja vastauksien etsiminen ovat oppimisprosessin keskiössä. Kasvattaja tukee lapsen ajattelun ja ymmärryksen syvenemistä. Lasten osallisuus lisääntyy, kun he saavat olla mukana päättämässä, miten tutkimus etenee ja mitä lähestymistapoja käytetään. Tavoitteena on auttaa lasta saavuttamaan syvälinen käsitys käsiteltävästä ilmiöstä, mikä kehittää heidän kykyään tunnistaa syy-seuraussuhteita ja ennakoimaan muutoksia. (Kangassalo 2004, 28-31.)

Tutkivassa oppimisessa vaalitaan luovuutta ja kekseliäisyyttä. Se ei ole pelkkä pedagoginen menetelmä, vaan kokonaisvaltainen lähestymistapa, jossa järki ja tunteet yhdistyvät opetukseen ja oppimiskulttuuriin. Tutkiva oppiminen voidaan aloittaa jo varhain. Kun lapset saavat ohjausta, heidän mahdollisuutensa kasvaa ikänsä ja tietojensa karttuessa. (Hakkarainen ym. 2005, 5-13.)

Positiiviset luontokokemukset tukevat lapsen myönteisen luontosuhteen muodostumista. Lasten uteliaisuus ja kiinnostus ympäristöä kohtaan on luontainen ominaisuus. He saattavat syventyä yksityiskohtiin, jotka eivät välttämättä kiinnosta aikuisia. Tämä luontainen kiinnostus tulisi säilyttää ja ohjata sitä myönteisesti, tukahduttamisen sijaan. Joskus on tarpeen asettaa rajoja turvallisuuden vuoksi, mutta on hyvä pohtia, että rajat eivät perustuisi pelkästään aikuisen mukavuudenhaluun. (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 20-21.)

Kysymykset ovat keskeinen osa lapsen kehitystä. Lapset voivat esittää hyvin pohdiskelevia ja haastavia kysymyksiä. Kasvattajien tehtävänä on kannustaa tätä uteliaisuutta ja pohtia asioita yhdessä lasten kanssa. Näin lapset oppivat, että kysyminen ja ihmettely ovat arvokkaita taitoja. Mikäli kasvattaja ei osaa heti vastata, voi vastausta etsiä yhdessä lapsen kanssa. On tärkeää ylläpitää lasten uteliaisuutta ja tukea kysymisen taitoa. (Kangassalo 2004, 37.)

Oppiminen on lapselle kokonaisvaltainen kokemus: se tapahtuu parhaiten tekemällä ja kokeilemalla, kuten haistamalla, koskettamalla ja maistamalla. Lapsi oppii uuden asian saadessaan omakohtaisia kokemuksia. Oppiminen on paljon muutakin kuin tiedon vastaanottamista. Se on kasvuprosessi, jossa lapsi oppii myös epäonnistumisista ja pettymyksistä. Mahdollisuus onnistua ja erehtyä vahvistaa lapsen kykyä kohdata vastoinkäymisiä ja jatkaa eteenpäin. (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 20-21.)

Tutkiva oppiminen on erityisen toimivaa pienryhmässä, sillä se edellyttää monipuolisoa vuorovaikutustaitoja. On hyvä muistaa, että tutkiva oppiminen ei sovi kaikkiin opetettaviin aiheisiin. Luonnontieteelliset aiheet soveltuvat usein parhaiten tutkivaan työskentelyyn. Kasvattajan on huomioitava lapset sekä yksilöinä että ryhmän jäseninä. Tehtävästä tulisi luoda sopivasti haastava, mutta ei liian vaikea. On tärkeää, että kaikilla ryhmän jäsenillä on yhtäläiset mahdollisuudet osallistua toimintaan. Tutkiva oppiminen vaatii aikaa, mikä on syytä huomioida tuokioiden suunnittelussa. (Kangassalo 2004, 31-41.)

3.2 Lapsen osallisuus kehityksen ja oppimisen keskiössä

Osallisuus on yksi kestävän kehityksen peruspilareista. Kun ihminen tuntee olevansa osa omaa yhteisöään ja kokee kuuluvansa laajempaan yhteiskuntaan, hän osallistuu aktiivisemmin ja tuntee elämänsä arvokkaaksi. Lapsuuden osallisuuskokemukset voivat olla ratkaisevia kestävän kehityksen arvojen omaksumisessa. (Parikka-Nihti 2011, 34.)

YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksessa määritellään kolme keskeistä lapsen oikeutta. Lapsella oikeus saada erityistä hoivaa ja suojelua. Hänellä on oikeus osuuteen yhteiskunnan voimavaroista. Lisäksi hänellä on oikeus osallistua ja tulla kuulluksi kaikissa häntä itseään koskevissa asioissa. (Tast 2011, 40.) Suomen perustuslain mukaan lapsilla kuuluu olla mahdollisuus osallistua heitä koskeviin asioihin omalle kehitystasolleen sopivalla tavalla (Suomen perustuslaki 1999, 6 §).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) painotetaan osallisuuden tärkeyttä lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta. Lapsi nähdään aktiivisena toimijana, jonka mielipiteitä kuullaan ja arvostetaan, mikä tukee hänen tunne-elämäänsä ja yleistä hyvinvointiaan. Onnistunut osallisuus edellyttää, että kasvattajat ymmärtävät sen merkityksen ja osaavat tukea lapsen osallistumista. (Opetushallitus 2023, 22-32.)

Lapsi on jo pienestä pitäen osa erilaisia yhteisöjä, kuten perhettä ja varhaiskasvatusryhmää. Kun lapsi tulee arjessa kohdatuksi ja hän saa ilmaista omia ajatuksiaan ja näkemyksiään, hänen käsityksensä omista toimintamahdollisuuksistaan vahvistuu. Yhteisön tuki, hyväksyntä ja ymmärrys lisäävät lapsen yhteenkuuluvuuden tunnetta ja vahvistavat hänen suhdettaan yhteiskuntaan. ((Stenvall 2018, 133-147.) Lapsen on kuitenkin tunnettava olonsa turvalliseksi, jotta hän voi osallistua ja ilmaista itseään avoimesti. (Stenvall 2020, 20-22).

Lapsen osallisuus tarkoittaa lapsen mukaan ottamista erilaisiin yhteisiin toimintoihin, kuten keskusteluihin, suunnitteluun, työhön tai leikkiin. Lapsi kokee osallisuuden tunnetta sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta. Osallisuus on yhteisöön kuulumista ja sitä voidaan vahvistaa osallistavalla toiminnalla. Yhteisöllinen toimintatapa mahdollistaa lapsen osallisuuden. Lapsen osallisuus kehittyy vähitellen ja sitä tulee tukea ottamalla lapsi mukaan kaikkiin mahdollisiin varhaiskasvatuksen toimintoi-

hin. Kasvattajan tulee kehittää toimintaa sellaiseksi, että se tukee lasten mahdollisuuksia tulla kuul-
luiksi, ilmaista mielipiteensä ja osallistua päätöksentekoon yhdessä muiden lasten ja aikuisten
kanssa lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden. Osallisuus voi näkyä esimerkiksi leikin ohjauksessa,
yhteisissä säännöissä ja lapsen omien kokemusten jakamisessa. On tärkeää jakaa ajatuksia ja ko-
kemuksia sekä antaa lapselle mahdollisuus olla asiantuntija häntä itseään koskevissa asioissa.
(Tast 2011, 41-42.)

Lapsella tulee olla mahdollisuus itse säädellä osallisuuttaan. Aina ei tarvitse olla aktiivinen osallis-
tuja, vaan pelkkä mukanaolo voi tukea lapsen osallisuuden kokemusta. (Rantala 2011, 140.) Lapsen
olisi tärkeää kokea itsensä arvokkaaksi yksilöksi, jolla on oikeus vaikuttaa ja osallistua ympäröiviin
yhteisöihin omana itsenään. Yhteisön tulee tukea sitä, että jokaisella yksilöllä on mahdollisuus osal-
listua yhteisössä ja olla osana omaa yhteisöään. Jotta yhteisö pystyisi toimimaan, sen jäsenten tulee
ottaa vastuuta yhteisistä asioista. (Kiilakoski 2007, 12-14.)

Osallisuuden hahmottamiseksi ja sen arvioinnin tueksi on kehitetty erilaisia malleja. Ne havainnollis-
tavat osallisuutta ja niiden avulla kasvattaja voi arvioida omaa osallisuuden toteuttamistaan. Roger
Hartin ”osallisuuden tikapuut” havainnollistavat lasten osallistumisen eri tasoja vuorovaikutuksessa
suhteessa aikuiseen. Mallin kahdeksan tasoa kuvaavat osallisuuden syvyyttä, ja osallisuus kasvaa
asteittain mallin ylimpiä tasoja kohti. Ensimmäisillä tasoilla lapset ovat mukana aikuisen ohjauksessa
ilman omaa vaikutusvaltaa, mutta ylemmillä tasoilla lapset osallistuvat päätöksentekoon yhdessä
aikuisten kanssa (Marjanen ym. 2013, 78-79.) Hartin malli ei aseta tavoitteeksi korkeinta tasoa, vaan
antaa lapsille mahdollisuuden valita osallistumisensa taso omien valmiuksiensa mukaan (Jokimies
2013, 13).

Hartin tikapuumallin tasot ovat seuraavat:

1. Lapset ovat mukana, mutta heitä ohjataan (Manipulation).
2. Lapset ovat toiminnassa vain koristeena (Decoration).
3. Lapset ovat mukana muodon vuoksi (Tokenism).
4. Lapsia kuullaan, mutta päätösten tekeminen on aikuisten tehtävä (Assigned but Informed).
5. Lapsilta kysytään mielipiteitä ja heitä kuullaan (Consulted and Informed).
6. Päätökset tehdään yhdessä lasten kanssa, mutta aikuiset ovat aloitteentekijöitä (Adult-Initiated, Shared Decisions with Children).
7. Lapset tekevät aloitteen ja ohjaavat toimintaa (Child-Initiated and Directed).
8. Lapset ja aikuiset päättävät yhdessä (Child-Initiated, Shared Decisions with Adults).

(Organizing Engagement n.d.)

Kolmen ensimmäisen tason kohdalla osallisuus ei toteudu juuri lainkaan. Ensimmäisellä tasolla las-
ten ajatuksia tai mielipiteitä ei kysytä. Toisella tasolla heidän osallisuutensa on sitä, että he tekevät
sen, mitä heille sanotaan. Kolmannella tasolla lasten mielipiteitä kysytään muodon vuoksi ilman, että
sillä olisi merkitystä. Lasten osallisuus kasvaa neljännessä tasosta eteenpäin. (Jokimies 2013, 13.)
Neljännessä tasolla lasten mielipiteitä kuullaan. He ovat mukana vapaaehtoisesti, mutta lopullinen
pätöksenteko on aikuisen tehtävä. Tasolla viisi lapsilta kysytään toiminnasta. Heidän mielipiteensä

ja ajatuksensa huomioidaan. Kuudennella tasolla lapset ovat mukaan suunnittelussa ja toteutuksen jokaisessa vaiheessa. Toiminnan aloite tulee aikuisilta. Seitsemännellä tasolla lapset ovat aktiivisia toiminnan aloitteen tekemisessä ja he ovat toiminnan toteuttajia. Aikuiset ovat taustalla tukemassa ja auttamassa. Kahdeksannella tasolla lapset ja aikuiset ovat tasavertaisia suunnittelijoita. Ideointi, toiminnan aloitus ja toimintaan liittyvien päätösten teko tapahtuu yhdessä. (Marjanen ym. 2013, 78.)

Osallisuuden pedagogiikka korostaa dokumentoinnin tärkeyttä. Dokumentoinnilla tehdään lasten maailma näkyväksi. Sen avulla voidaan reflektoida oppimisprosessia ja havaita, mitä tehtiin, mitä opittiin, miten osallisuus toteutui ja mikä oli lopputulos. Tämä mahdollistaa toiminnan arvioinnin ja uusien tavoitteiden asettamisen. (Kangas ym. 2021, 92-93.)

Harry Shierin viiden tason mallissa tarkastellaan osallisuutta lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutuksen kautta. Ensimmäisellä tasolla lapset vain ilmaisevat mielipiteensä, kun taas viidennellä tasolla lapset ja aikuiset jakavat vastuun päätöksenteossa. Lasten osallisuuden määrä lisääntyy tasolta toiselle siirryttäessä. Shierin tasomallin tasot ovat:

- 1, Lapsia kuunnellaan.
2. Lapsia tuetaan ilmaisemaan mielipiteitään.
3. Lasten näkemykset otetaan huomioon.
4. Lapset otetaan mukaan päätöksentekoprosessiin.
5. Päätöksenteon vallan ja vastuun jakaminen lasten ja aikuisten kesken.

Mallissa on myös kolme sitoutuneisuuden tasoa: avautuminen (Openings), mahdollistaminen (Opportunities) ja velvoittaminen (Obligations). (Organizing Engagement n.d.). Avautuminen on niin sanottu lähtötilanne, jolloin aikuinen on valmis omalla toiminnallaan lisäämään lasten osallisuutta. Mahdollistaminen kartoittaa sitä, vastaavatko tavoitteet käytäntöä eli onko aikuisilla todellisuudessa mahdollisuutta tuoda lasten osallisuutta näkyväksi. Velvollisuuden aste on saavutettu silloin, kun uudet toimintatavat on sisäistetty ja osallisuuden tavoitteet ovat siirtyneet osaksi päivittäistä toimintakulttuuria. (Jokimies 2013, 14.)

Nigel Thomasin osallisuusmallissa korostuvat lasten yksilölliset tarpeet osallisuuden toteutumisessa. Malli käsittää kuusi osallisuuden ulottuvuutta, jotka tukevat lapsen mahdollisuutta ilmaista itseään ja saada tarvitsemaansa tukea, jotta hänen äänensä tulee kuulluksi ja arvostetuksi. Thomasin mallin ulottuvuudet ovat:

1. Valinnan mahdollisuus.
2. Tiedonsaannin mahdollisuus.
3. Prosessiin vaikuttamisen mahdollisuus.
4. Itsensä ilmaisemisen mahdollisuus.
5. Mahdollisuus avun ja tuen saamiseen itsensä ilmaisemisessa.
6. Itsenäisten päätösten tekemisen mahdollisuus.

(Marjanen ym. 2013, 81.)

Thomasin mallissa kasvattajilla on neljä lähestymistapaa, jotka vaikuttavat heidän asenteisiinsa ja suhtautumiseensa: kliininen, byrokraattinen, arvosidonnainen ja kyynisyys. Nämä puolestaan määrittävät kasvattajan pedagogiset valinnat. Kasvattajan tehtävänä on reflektoida omaa toimintaansa, sillä se vaikuttaa siihen, kuinka hyvin osallisuus voi toteutua yhteisössä. (Marjanen ym. 2013, 83.)

4 VARHAISKASVATUKSESSA KÄYTETTYJÄ LUONTOPEDAGOGISIA TOIMINTAMALLEJA

Luontopedagogiikka yhdistää luonnon ja pedagogisen toiminnan niin, että luonnosta tulee keskeinen oppimisympäristö ja osa opetusta. Tämä lähestymistapa vaatii suunnitelmallista, säännöllistä ja pitkäjänteistä työskentelyä aivan kuten muutkin laadukkaan pedagogiikan muodot. (Jussila & Myllyniemi 2021, 18.)

Esi- ja alkuopetuksen valtakunnalliset opetussuunnitelmat määrittelevät pedagogiset tavoitteet, joissa luonto mainitaan yhtenä oppimisympäristönä. Näissä suunnitelmissa korostuvat kasvatuksen ja opetuksen yhteiset tavoitteet, arvot ja käsitykset oppimisesta, joita pedagogiikalla pyritään edistämään. Laadukas luontopedagogiikka yhdistää erilaisia pedagogisia suuntauksia. Niihin kuuluvat elämyksellinen, kokemuksellinen, toiminnallinen ja moniaistinen lähestymistapa. Luonto on erinomainen ympäristö vahvuuksien kehittämiseksi ja tunnekasvatukselle. (Jussila & Myllyniemi 2021, 18.)

Varhaiskasvatuksessa ja alkuopetuksessa lähtökohtana on lasten tarpeisiin perustuva toiminta ja lapsen osallisuuden tukeminen oppimisympäristöstä riippumatta. Pedagogisia tavoitteita toteutetaan sekä sisällä että ulkona. Luontopedagogiikka onkin jatkuvaa, ympärivuotista toimintaa, joka kulkee joustavasti sisätiloista ulos ja päinvastoin. Pedagogiikka on mukana kaikissa hetkissä ja paikoissa. (Jussila & Myllyniemi 2021, 18.)

Luonnossa voi oppia monia samoja asioita kuin sisätiloissakin, mutta luonto tarjoaa lisäksi ainutlaatuisia oppimiskokemuksia, joita sisätiloissa ei ole mahdollista saavuttaa. Luonto rikastuttaa oppimista tuomalla siihen uusia ulottuvuuksia ja tarjoaa monia tilaisuuksia niin kasvatuksellisiin kuin opetuksellisiin hetkiin. Autenttisessa luonnonympäristössä moniaistiset kokemukset synnyttävät syvän muistijäljen, joka kantaa pitkälle. (Jussila & Myllyniemi 2021, 18.)

Luonto itsessään ei takaa pedagogista lähestymistapaa kuten sisätilojen tarkkaan suunniteltu oppimisympäristö. Kasvattajan rooli on tärkeä pedagogisen sisällön tuomisessa luontoympäristöön. Pienet retket ja leikit voivat olla hyvä tapa aloittaa luonnossa oppimisen harjoittelu. Näin voidaan tutustua luontotoimintaan ja vähitellen syventää suunnitelmallisuutta ja strukturointia lapsilähtöisyyttä tukien. Kasvattajan oma luontosuhde ja luonnon tuntemus voivat kasvaa yhdessä lasten kanssa ulkona toimiessa. (Jussila & Myllyniemi 2021, 19.)

4.1 Metsämörritoiminta

Metsämörritoiminnassa Metsämörri-satuhahmo rohkaisee lapsia tutustumaan lähiluontoon erilaisten luontoelämysten kautta, kuten liikkumalla, leikkimällä, tutkimalla ja ihmettelemällä. Suomen Ladun kouluttamat metsämörriohjaajat ohjaavat toimintaa. Metsämörritoimintaan osallistuvat lapset on jaettu viitteellisiin ikäryhmiin. Metsänuppuset ovat alle 3-vuotiaita, jotka tutustuvat luontoon kasvattajan kanssa. Metsämyttyset, 3-4-vuotiaat puolestaan oppivat leikin ja liikkumisen kautta. Metsämörrit, 5-8-vuotiaat lapset pääsevät tutkimaan luontoa monipuolisemmin mielikuvituksellisten leikkien avulla. Metsävaeltajat, 7-12-vuotiaat retkeilevät ja liikkuvat luonnossa laajemmin (Suomen Latu n.d.)

Osallistuakseen Metsämörritoimintaan ohjaajan tulee suorittaa Metsämörriohjaajan peruskurssi, joka antaa valmiudet lasten luontokasvatukseen sekä tietoutta retkeilyvarustuksesta. Tämän jälkeen ohjaajat voivat kehittää osaamistaan täydennyskoulutuksissa, joissa he saavat myös tukea ja pääsevät verkostoitumaan muiden metsämörriohjaajien kanssa. (Suomen Latu n.d.)

4.2 Case Forest -pedagogiikka

Case Forest -pedagogiikka perustuu vahvasti ongelmalähtöiseen, tutkivaan oppimiseen, jossa lasten oma havainnointi ja kokemuksellinen oppiminen ovat keskeisessä asemassa. Tavoitteena on opettaa elinikäistä oppimista ja herättää lapsissa syvällistä pohdintaa siitä, millainen tulevaisuuden maailman tulisi olla ja miten he voisivat vaikuttaa siihen. Sen opettaminen, millainen maailma on, ei ole yhtä tärkeää kuin antaa lapsille mahdollisuus kuvitella, miten he haluaisivat sen kehittyvän. (Peltoluhta 2013, 38.)

Case Forest -pedagogiikka kehitettiin osana EU-rahoitteista projektia nimeltä *Case Forest Pedagogics toward sustainable development* (2009-2010), jossa tavoitteena oli edistää kestävä kehityksen opetusta 12-vuotiaille ja sitä vanhemmille oppilaille kahdeksassa eri maassa, Suomi mukaan luetuna. Hankkeen lähtökohtana oli viedä oppiminen luokkahuoneiden ulkopuolelle luontoympäristöön, jossa lapset voivat luontaisesti olla osa oppimisprosessia. (Peltoluhta 2013, 38-39.)

Pedagogiikan tavoitteena on laajentaa lasten ymmärrystä ympäristön taloudellisista, ekologisista ja sosiaalisista arvoista sekä kulttuurisista merkityksistä. Tämä tapahtuu viemällä oppiminen ulos päiväkotien ja koulujen sisätiloista kohti luontoympäristöä, jossa lasten oma aktiivisuus ja osallisuus pääsevät keskiöön. Oppiminen etenee lasten ehdoilla ja painottuu lasten tutkimus- ja ongelmanratkaisuprosessiin. Lapsiryhmän yhteisöllinen tuki on merkittävä oppimista tukeva tekijä, sillä lapset toimivat vertaistensa kanssa koko oppimisprosessin ajan. (Peltoluhta 2013, 39.)

Case Forest -pedagogiikassa oppiminen on jatkuvaa toimintaa, jossa lapset voivat tutkia, kokeilla ja rakentaa omaa ymmärrystään vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Lasten osallisuus ilmenee siinä, että he itse määrittävät, mitä haluavat tutkia, asettavat itselleen tutkimuskysymyksen ja etsivät yhdessä vastauksia siihen. Tämä tukee lapsen omaa aktiivista roolia oppimisessa ja vahvistaa vuorovaikutusta muiden kanssa. (Peltoluhta 2013, 39.)

4.3 Vihreä lippu -ohjelma

Vihreä lippu on kansainvälinen ympäristökasvatusohjelma, joka toimii erityisesti päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa edistäen ympäristöystävällisyyttä ja kestävä kehitystä. Suomessa ohjelmaa koordinoi Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi. Vihreä lippu tarjoaa käytännönläheistä ympäristökasvatusta, jossa lapset ja nuoret osallistuvat ympäristötoimiin ja päätöksentekoon omissa kouluissaan ja päiväkodeissaan. (FEE Suomi n.d.)

Vihreä lippu -ohjelman keskeiset periaatteet ovat osallistava oppiminen, kestävä kehityksen arvot, yhteistyö ja vaikutus ympäristöön sekä seurantajärjestelmä. Ohjelma tarjoaa useita eri teemoja, joista koulut ja päiväkodit voivat valita vuosittain. Esimerkkejä teemoista ovat jätteiden vähentäminen, energia ja ilmasto, vesi ja vesistöt sekä kulutus ja elämäntavat. Osallistuville oppilaitoksille myönnetään Vihreä lippu -sertifikaatti, joka on tunnustus heidän ympäristötoimistaan. Sertifikaatti on voimassa vuoden kerrallaan. Sen säilyttäminen vaatii jatkuvaa sitoutumista ohjelman tavoitteisiin. (FEE Suomi n.d.)

5 KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Tämän kehittämistyön tarkoituksena on laatia lin seurakunnan varhaiskasvatukselle suunnitelma ekologisesti kestävä kehityksen toteuttamiseksi. Tavoitteena on tuoda ekologinen kestävyys osaksi lin seurakunnan varhaiskasvatusta. Ilman ympäristön hyvinvointia yhteiskunta ei voi pitkällä aikavälillä turvata taloudellisia tai sosiaalisia tavoitteita. Ekologinen kestävyys on usein ensimmäinen askel, jonka kautta muut kestävyden ulottuvuudet, kuten sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys, voivat kehittyä. Ekologinen kestävyys on myös varhaiskasvatuksessa helposti havainnollistettavissa arjen toimilla, kuten kierrätyksellä, luonnon tutkimisella ja resurssien käytöllä, mikä tekee siitä erityisen osuvan tarkastelukohteen tässä kontekstissa. Tämä rajausta tarjoaa konkreettiset raamit, joiden sisällä voidaan kehittää sovellettavia ja havainnollistavia käytäntöjä.

Suunnitelma perustuu tutkivaan oppimiseen sekä lapsen osallisuuteen ja osallistamiseen. Keskeistä on se, että lapsille annetaan tilaisuuksia havainnoida, kysyä ja etsiä vastauksia, mikä syventää heidän ympäristötietouttaan. Lipposen (2016) mukaan lapset ovat luonnostaan uteliaita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tarjota ympäristö, jossa lasten uteliaisuus voi kehittyä. (Lipponon 2016, 31-38.) Tuomaalan ja Myyryläisen (2002) puolestaan korostavat kokemuksellista oppimista. Lapsi oppii parhaiten, kun hän pääsee koskettamaan, haistamaan ja maistamaan. Lapsi oppii uuden asian saadessaan omakohtaisia kokemuksia. Tällainen toiminnallinen lähestymistapa tukee lapsen oppimista ja uteliaisuuden säilymistä. (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 20-21.)

6 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS

6.1 Lineaarinen malli kehittämistyön prosessin jäsentäjänä

Käytin opinnäytetyössäni lineaarista kehittämistyön mallia. Linearisessa mallissa kehittämistyö etenee vaiheittain: tavoitteen määrittelyä seuraa suunnittelu, sen jälkeen tulee toteutuksen vaihe, kunnes päästään prosessin päättämiseen ja arviointiin (Toikko & Rantanen 2009, 64). Tavoitteen määrittelyvaiheessa tunnistin sen, että lin seurakunnan varhaiskasvatuksessa kestävä kehitys näkyy arvoissa, mutta niiden toteutuminen käytännössä voi vaihdella. Suunnitteluvaiheessa määrittelin sen, että pedagogisella suunnittelulla kestävä kehityksen arvot voidaan saada näkyväksi seurakunnan varhaiskasvatuksen toteutuksessa. Toteutusvaiheessa tuotin suunnitelman ekologisesti kestävä kehityksen toteuttamiseksi lin seurakunnan varhaiskasvatuksessa. Päättämisen ja arvioinnin vaiheessa arvioin suunnitelman vahvuuksia ja heikkouksia.

Kuva 1. Kehittämistyön lineaarinen malli (Toikko & Rantanen 2009, 64).

6.2 lin seurakunta kehittämistyöni toimintaympäristönä.

Kehittämistyön tilaajana toimi lin seurakunnan varhaiskasvatus. lin seurakunta kuuluu Oulun hiippakuntaan. Kirkkolain (14.4.2023/652) mukaan ”seurakunta toteuttaa kirkon tehtävää huolehtimalla jumalanpalvelusten pitämisestä, sakramenttien toimittamisesta sekä muista kirkollisista toimituksista, kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta, sielunhoidosta, diakoniasta, lähetystyöstä ja muista kristilliseen sanomaan perustuvista julistus- ja palvelutehtävistä” (Kirkkolaki 14.4.2023/652 3 luku 1 §). Kirkon tehtävänä on julistaa Jumalan sanaa, jakaa sakramenteja ja toimia muutenkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi (Kirkkolaki 14.4.2023/652 1 luku 2 §).

lin seurakunnan varhaiskasvatukseen kuuluvat perhetyö ja lapsityö. Seurakunnassa on yksi perhetyöntekijä ja kaksi lastenohjaajaa. Seurakunnan varhaiskasvatuksen perinteisiä toimintamuotoja ovat päiväkerho- ja perhekerhotoiminta sekä kotikäyntityö. lin seurakunnan alueella kokoontuu yksi päiväkerhoryhmä, kaksi perhekerhoryhmää, yksi vauva- ja taaperokerho sekä yksi yhdessä diakoniatyön kanssa toteutettava ”kolmen polven kerho” (kerhoon kokoontuvat ikäihmiset sekä lapsiperheet). lin seurakunnan ja lin kunnan välisen varhaiskasvatuksen yhteistyön toimintamuotoja ovat pikkukirkot ja lastenkirkot. Pikkukirkot ovat kunnan varhaiskasvatusyksiköissä pidettäviä lapsille suunnattuja hartaushetkiä. Lastenkirkot puolestaan ovat lapsille suunnattuja jumalanpalveluksia, joissa kunnan varhaiskasvatusyksiköt toimivat tilaisuuksien toteuttajina yhdessä seurakunnan varhaiskasvatuksen kanssa.

lin seurakunnan varhaiskasvatus toimii ympäristössä, jossa kestävä kehityksen periaatteet ovat syväälle juurtuneita: lin kunta on profiloitunut ilmastotyön edelläkävijänä ja Suomen evankelis-luterilainen kirkko pyrkii hiilineutraaliuteen vuoteen 2030 mennessä. Vaikka kestävä kehityksen arvot ovat vahvasti läsnä lin seurakunnan varhaiskasvatuksen arvomaailmassa ja sen toimintaympäristössä, niiden näkyvyys ja toteutuminen konkreettisesti toiminnassa voi vaihdella.

Vuodesta 2001 lähtien Suomen evankelisluterilaisen kirkon käytössä on ollut Kirkon ympäristödiplomi, joka on seurakunnille suunniteltu ympäristöjärjestelmä. Diplomi toimii työkaluna ympäristövastuun ja kestävän kehityksen edistämiseksi. Diplomi kannustaa seurakuntia käyttämään uusiutuvaa energiaa ja vähentämään ympäristövaikutuksia. Diplomi on vapaaehtoinen, mutta se tuo selkeitä hyötyjä, kuten säästöjä ja hyvinvoinnin lisääntymistä. (Hiilineutraali kirkko n.d.)

Oulun hiippakunnassa ensimmäinen kirkon ympäristödiplomi annettiin Limingan seurakunnalle vuonna 2003. Seuraavana vuonna sen saivat Iin, Inarin, Oulaisten ja Ranuan seurakunnat. (Oulun hiippakunta n.d.) Kirkon ympäristödiplomi on voimassa viisi vuotta sen myöntämispäivästä alkaen. Iin seurakunta ei ole uusinnut ympäristödiplomia.

Iin seurakuntaan on valittu ympäristötyöryhmä, jonka tehtäväksi on annettu ympäristödiplomin uusiminen. Iin seurakunnan kirkkoneuvosto nimesi 15.11.2023 kokouksessaan ympäristötyöryhmän jäseniksi kirkkoherran, vastaavan lastenohjaajan, Kuivaniemen alueen diakoniatyöntekijän, nuorisotyön vastuualueen nuorisotyöohjaajan, taloussihteerin ja Iin alueen seurakuntamestarin. (Iin seurakunnan kirkkoneuvosto 2023). Minä hoidan vastaavan lastenohjaajan tehtävää.

6.3 Suunnittelu

Kirkkoneuvoston päätöksen yhteydessä heräsi kiinnostukseni siihen, miten kestävä kehitys voisi toteuttaa seurakunnan varhaiskasvatuksessa. Tästä kiinnostuksesta syntyi idea laatia suunnitelma, jolla kestävä kehitys voitaisiin integroida osaksi Iin seurakunnan varhaiskasvatusta. Rajasin tarkastelun ekologisesti kestäväan kehitykseen. Rajauksen perusteena oli se, että ekologisen kestävyden kautta muut kestävän kehityksen ulottuvuudet voivat kehittyä. Suunnitelman laatimisen keskeisinä pedagogisina periaatteina olivat tutkiva oppiminen, lapsen osallisuus, kokonaisvaltainen lähestymistapa ja yhteistyö perheiden kanssa. Nämä periaatteet nousivat teoreettisesta viitekehiksestäni.

Valitsin tutkivan oppimisen yhdeksi pedagogiseksi periaatteeksi, koska Tuomaalan ja Myyryläisen (2002) mukaan lapsi oppii parhaiten tekemällä ja kokemalla, kuten haistamalla, koskettamalla ja maistamalla. Lapsi oppii uuden asian saadessaan siitä omakohtaisia kokemuksia. (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 20-21.)

Osallisuuden valintani pedagogisiin periaatteisiin pohjautui varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja osallisuuden merkittävään asemaan kestävässä kehityksessä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) painotetaan osallisuuden tärkeyttä lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta. (Opetushallitus 2023, 22-32.) Valintani pohjalla oli myös Parikka-Nihdin (2011) ajatus siitä, että osallisuus on yksi kestävän kehityksen kulmakivistä. (Parikka-Nihti 2011, 34). Kokonaisvaltainen lähestymistapa ja yhteistyö perheiden kanssa nousivat kriteeristöön varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (2022), jonka mukaan varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa (Opetushallitus 2023, 6).

Suunnitelman pohjaksi tein päiväkerholaisten vanhemmille ja Iin seurakunnan kasvatusjohtokunnan jäsenille kyselyn ekologisesti kestäväan kehityksen integroimisesta kristilliseen kasvatukseen (liite 1). Toteutin kyselyn Google Forms -ohjelmalla. Jaoin kyselylomakkeen linkin lasten vanhemmille tekstiviestillä. Kasvatusjohtokunnan jäsenet saivat linkin WhatsApp-viestinä. Kyselyyn vastasi kaksi kasvatusjohtokunnan jäsentä ja yksi lasten vanhempi.

Vastauksista nousivat tärkeinä asioina kristillisten arvojen sisällyttäminen ekologisesti kestävästä kehityksen kasvatukseen, luontoretket ja luonnon tutkiminen, kierrätyksen ja lajittelun opettaminen konkreettisin keinoin, kierrätysmateriaalien tai uudelleen hyödynnettävien materiaalien käyttö askarteiluissa, luonnon havainnointi, luonnon kunnioittaminen sekä roskien kerääminen luontoretkillä. Myös kestävästä kehityksen arvojen opettaminen osana seurakunnan varhaiskasvatusta nähtiin tärkeänä. Kestävästä kehityksen näkökulmista ekologinen kestävyys, sosiaalinen kestävyys ja kulttuurinen kestävyys näyttäytyivät vastauksissa tärkeinä teemoina. Taloudellisen kestävyuden teeman tärkeyttä pidettiin melko vähäisenä.

Saamieni vastausten perusteella lähdin kehittämään suunnitelmaa, Otin niissä esiintyneet tärkeät teemat ideoinnin pohjaksi. Tein tietokoneelle asiakirjan, johon kirjasin ylös ideoita, jotka voisivat olla toimivia lopullisessa suunnitelmassani.

6.4 Toteutus

Koska kysymyksessä oli seurakunnan varhaiskasvatukselle laadittava suunnitelma, ensimmäisenä lähtökohtana oli kristillisen sanoman yhdistäminen ekologisesti kestävästä kehitykseen. Tämä tarkoitti Raamatun kertomusten käyttöä luonnon kunnioittamisen tukemiseen ja niiden yhdistämistä lasten kokemusmaailmaan. Esimerkiksi psalmi 104 muistuttaa, kuinka Jumala antaa elämän ja ravinnon kaikille luoduilleen. Tätä voidaan käyttää syksyllä sadonkorjuun aikaan selittäen lapsille, että saamme kiittää Jumalaa runsaista lahjoista, kuten hedelmistä ja viljasta. Valitsin suunnitelman toiseksi lähtökohdaksi vuoden kierron, koska se selkeytti suunnitelman laatimista ja mahdollisti luonnon monipuolisen käytön oppimisympäristönä huomioiden eri vuodenaikoina toteutettavat toiminnot.

Toisessa vaiheessa määrittelin kullekin vuodenaikalle omat teemat ja tavoitteet. Näin esimerkiksi syksyn teemaksi tuli luonnon moninaisuuden arvostus, kiitollisuus luonnon antimista ja lähiluonnon suojeleminen. Tavoitteiksi määrittelin syventää lasten ymmärrystä luonnon monimuotoisuudesta, opettaa kiitollisuutta luonnon antimista ja edistää lähiluonnon suojelemista.

Kolmannessa vaiheessa kävin läpi asiakirjaan tallentamani ideat, jotka sisälsivät kyselyn perusteella nousseet tärkeät teemat. Lajittelin ideat sen mukaan, minä vuodenaikana ne olisivat mahdollista ja järkeviä toteuttaa. Sen jälkeen tarkastelin ideoita asettamieni teemojen ja tavoitteiden näkökulmasta. Valitsin ideoista ne, jotka auttaisivat lapsia parhaiten saavuttamaan asetetut tavoitteet. Valikointia ohjasivat myös määrittelemäni pedagogiset periaatteet. Neljännessä vaiheessa keskityin laatimaan arviointisuunnitelmaa, jonka avulla suunnitelmaa ja sen käytännön toteutusta voidaan arvioida ja kehittää. Arviointisuunnitelmassa keskityin lasten kokemuksiin, kasvattajien reflektointiin ja vanhempien näkemysten kartoittamiseen.

Kuvat luotiin Craiyon-tekoälyohjelmalla. En löytänyt suunnitelmani vuodenaikojen teemoihin sopivia vapaasti käytettäviä kuvia. Siksi päädyin tekoälyn käyttöön. Craiyonissa annettiin englanninkielisiä avainsanoja, joiden pohjalta tekoäly loi kuvia. Tekijänoikeuskysymyksissä Rasmussenin (2023) mukaan tekoälygeneraattorin käyttäjä on vastuussa siitä, että tekoälyohjelman luoma kuva ei muistuta niin paljon toisen kuvaa, että sen tekijänoikeuksia loukataan (Rasmussen 2023). Kuvavalinnoissa painottui luontoteema. Suunnitelman tekstin fontin valintaa ohjasi sen selkeys ja helppolukuisuus. Pamplonan (2022) mukaan tieteelliseen tekstiin tulisi valita helppolukuinen fontti ilman ylimääräisiä ominaisuuksia ja teksti on kirjoitettava siten, että lukija keskittyy tietoon, ei fontin muotoon (Pamplona 2022).

6.5 Arviointi

Toteutin kehittämistyöni tuotoksena syntyneen suunnitelman (liite 2) arvioinnin sekä itsereflektiona että osallistamalla seurakuntamme työntekijöitä ja kasvatustoimikunnan jäseniä arvioimaan suunnitelmaani omista näkökulmistaan. Reflektoin suunnitelmaa suhteessa siihen, miten tutkiva oppiminen, lapsen osallisuus, kokonaisvaltainen lähestymistapa ja yhteistyö perheiden kanssa toteutui suunnitelmassa.

Tekemiäni havaintojen mukaan suunnitelma sisälsi paljon mahdollisuuksia tutkivaan oppimiseen, jossa lapset saivat itse kokeilla, tutkia ja havainnoida ympäristöä. Se antoi monia konkreettisia oppimiskokemuksia, joissa lapsilla oli mahdollisuus havainnoida luonnon monimuotoisuutta.

Suunnitelma huomioi lapsen osallisuuden monella tavalla. Ympäristövaikutusten seurantataulu ja ekologisten tekojen päiväkirja mahdollistivat sen, että lapset pystyivät tarkastelemaan oman toimintansa vaikutuksia ympäristöön. Päätöksentekoon osallistuminen antoi mahdollisuuden vahvistaa lasten kokemusta siitä, että heidän ajatuksillaan ja mielipiteillään on merkitystä.

Suunnitelman kokonaisvaltaisuus näkyi siinä, että se yhdisti hengellisyyden, ekologisen kasvatuksen ja lasten taitojen kehittämisen luontevalla tavalla. Raamatun kertomukset tukivat luontoteemojen pohdintaa ja antoivat syvällisiä näkökulmia ekologisten teemojen käsittelyyn. Myös tunne- ja vuorovaikutustaidot olivat mukana. Esimerkiksi joulukalenterin hyvät teot antoivat mahdollisuuden vahvistavaa lasten empatiakykyä ja sosiaalisia taitoja. Satujumppaan yhdistetyt rauhoittumiset ja luonnon hiljaisuuden arvostaminen puolestaan tukivat lasten hyvinvointia ja hiljentymisen taitoja.

Suunnitelma sisälsi monia tapoja tukea yhteistyötä perheiden kanssa. Vanhempia pyydettiin mukaan retkille ja yhteisiin projekteihin. Vanhemmilta kerättiin palautetta, mikä mahdollisti heidän näkemystensä huomioimisen ja tiedon saannin siitä, miten opetetut arvot näkyivät lasten arjessa kotona. Tämä yhteistyömalli tuki kodin ja seurakunnan varhaiskasvatuksen välistä vuorovaikutusta ja edisti yhteisten ekologisten arvojen juurtumista lapsen kasvuympäristöön.

Keräsin seurakunnan työntekijöiden ja kasvatustoimikunnan jäsenten palautteet sähköpostitse. Pyydin arviointia erityisesti siitä, miten lasten osallisuuden, osallistamisen ja tutkivan oppimisen periaatteet toteutuvat suunnitelmassani. Sähköpostiin vastasi yksi työntekijä ja yksi kasvatustoimikunnan jäsen.

Työntekijän antaman arvion mukaan suunnitelmassa oli huomioitu hyvin vuodenkierto ja vuodenaikat oli jaoteltu eri teemoihin. Seurakunnan varhaiskasvatuksen ytimessä olevat kirkkovuosi ja hengellisyys olivat hyvin sopusoinnussa ympäristöteeman kanssa. Lasten osallisuus ja osallistaminen sekä tutkiva oppiminen tulivat esille monissa suunnitelman kohdissa. Lisäksi suunnitelmassa oli monia toteuttamiskelpoisia ideoita.

Työntekijän palautteen perusteella sain muutosehdotuksia suunnitelmaani. Suunnitelmassa oli alun perin kasvimaan perustaminen seurakuntatalon yhteyteen. Voimme toiminnassamme käyttää myös pappilan tiloja. Pappilan pihapiiri muistuttaa kotipihaa. Sieltä löytyy muun muassa marjapensaita ja omenapuita. Palautteessa esitettiin kasvimaan perustamista pappilan pihapiiriin. Tämä oli mielestäni hyvä palaute. Muutin suunnitelmaani tuon palautteen perusteella.

Toinen hyvä ajatus koski lintujen tarkkailua. Kevät on palaavien muuttolintujen otollista tarkkailu-
kaa. Palautteessa ehdotettiin linturetkien järjestämistä keväällä. En ollut huomionnut tuota näkökul-
maa suunnitelmassani. Palautteen perusteella lisäsin suunnitelmaan kevään osalle linturetket.

Kasvatusjohtokunnan jäsenen palautteessa oli kiinnitetty huomiota siihen, että suunnitelman keskei-
set pedagogiset periaatteet oli kerrottu aika tiiviisti. Kun suunnitelma esitetään irrallaan kehittämis-
työn kirjallisesta raportista, pedagogiset periaatteet tulevat esille tiiviissä muodossa. Tulen liittämään
laajemman kuvauksen keskeisistä pedagogisista periaatteistani työpaikalleni luovutettavaan suunni-
telmaan. Tämän raportin liitteenä olevaan suunnitelmaan en laajenna pedagogisia kuvauksia laa-
jemmin, koska suunnitelma esitetään raportin yhteydessä.

7 POHDINTA

7.1 Kehittämistyön toteutuksen ja tuotoksen arviointi

Suunnitelman ”ekologisesti kestävä kehitys toteuttaminen lin seurakunnan varhaiskasvatuksessa” perustana on kristillinen arvomaailma. Ekologisesti kestävä kehitys teema on sisällytetty Raamatun kertomuksiin. Tämä tukee ajatusta siitä, että luonnon arvostaminen ja kristillinen arvomaailma liittyvät olennaisesti toisiinsa.

Suunnitelmassa painottuvat lapsen osallisuus, tutkiva oppiminen ja kokemuksellisuus. Se antaa monia mahdollisuuksia lasten aktiiviseen osallistumiseen ja luonnon tutkimiseen. Lasten uteliaisuutta pidetään yllä muun muassa retkillä ja kierrätystoiminnassa. Tämä lähestymistapa perustuu Lipposen (2016) esittämään ajatukseen lasten uteliaisuuden tukemisesta sekä Tuomaalan ja Myyryläisen (2002) kokemuksellisen oppimisen periaatteisiin (Lipponen 2016, 31-38; Tuomaala & Myyryläinen 2002, 20-21).

Suunnitelma tukee lasten luontosuhteen muodostumista ja luonnon kiertokulun ymmärrystä. Konkreettiset lasten arjessa näkyvät toimet tukevat oppimista luonnon ilmiöiden kautta. Vuodenaikoihin sidottu rakenne on pedagogisesti toimiva ratkaisu. Se antaa mahdollisuuksia lasten luontoyhteyden syvenemiseen sekä tukee ekologisten arvojen omaksumista. Lapset saavat konkreettista tietoa siitä, miten omat teot heijastuvat ympäristöön. Vanhempien kutsuminen mukaan erilaisiin tapahtumiin konkretisoi ajatusta siitä, että ekologinen vastuu on kaikkien yhteinen asia.

Suunnitelmassa kannustetaan vanhempia tukemaan kestävä kehitys kasvatusta myös kotona. Tämä vahvistaa ekologisten periaatteiden siirtymistä lapsen arkeen. Samalla se vahvistaa yhteyttä seurakunnan varhaiskasvatuksen ja perheiden välillä ja tukee tavoitetta tehdä ekologisesti kasvatuksesta osan lasten kokonaisvaltaista ympäristövastuuta.

Suunnitelma ekologisesti kestävä kehitys toteuttamiseksi lin seurakunnan varhaiskasvatuksessa heijastaa teoreettista viitekehystä monella tavalla. Se pohjautuu kestävä kehitys arvope- rustaan ja toteuttaa ekologisesti kasvatusta lasten osallistamisen, tutkivan oppimisen ja yhteisöllisyyden periaatteiden mukaisesti.

Suunnitelmassa korostuu lapsilähtöisyys, jossa lapset ovat aktiivisia osallistujia ja saavat mahdollisuuden tutkia luontoa omista lähtökohdistaan. Tämä lähestymistapa vastaa tavoitetta juurruttaa ekologinen kestävyys lasten arkeen ja rakentaa heidän ymmärrystään ympäristön merkityksestä oma-kohtaisten kokemusten kautta. Kasvattajat voivat toimia suunnitelmassa ohjaajina, jotka auttavat lapsia tekemään havaintoja ja luomaan merkityksiä luonnonilmiöistä.

Suunnitelmassani yhtenä keskeisenä periaatteena oli tutkiva oppiminen. Lapsi toimii aktiivisena tutkijana ja oppii vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Suunnitelmassa tämä näkyy luonnon ja sen ilmiöiden tutkimisena, jolloin lapset pääsevät tekemään omia havaintojaan, tutkimaan kasveja ja eläimiä sekä osallistumaan vuodenaikoihin sidottuihin toimintoihin. Näiden avulla toteutuu Tuomaalan ja Myyryläisen (2002) ajatus siitä, että oppiminen on tehokkainta silloin, kun lapsi saa omakohtaisia kokemuksia.

Teoria tuo esiin sen, että osallisuus on olennainen osa kestävä kehitystä. Osallisuus lisää lasten kokemusta siitä, että heidän ajatuksillaan on merkitystä omassa yhteisössään. Suunnitelmassa on

huomioitu lasten osallisuus heidän osallistamisessaan esimerkiksi kierrätykseen ja ympäristönsuojeluun liittyviin päätöksiin. Osallisuus tukee myös lasten identiteettiä ekologisen toimijana ja rakentaa pohjaa pitkäaikaiselle ympäristösuhteelle.

Teorian mukaan luonto toimii varhaiskasvatuksessa sekä oppimisympäristönä että pedagogisena työkaluna. Se tarjoaa moniaistisia ja tunnekasvatusta tukevia kokemuksia. (Jussila & Myllyniemi 2021, 18.) Suunnitelmassa luonto toimii paitsi ympäristökasvatuksen välineenä, myös hengellisen kasvun tukena. Raamatun teksteissä korostetaan sitä, että ihminen saa olla kiitollinen luonnosta. Tämä yhdistelmä soveltaa teoreettisen viitekehyksen ajatusta kokonaisvaltaisesta kasvusta ja luontoyhteyden kehittämisestä lapsen henkilökohtaisen kokemusmaailman kautta.

Teoreettisessa viitekehyksessä tuodaan esille kestävän kasvatuksen merkitystä yhteisöllisyyden rakentajana. Suunnitelmassa on pyritty aktivoimaan myös vanhempien osallistuminen. Perheet voivat tukea kestävän kehityksen kasvatusta kotona. Tämä lisää lasten kokemusta siitä, että ympäristöarvot ovat tärkeitä myös heidän lähipiirilleen.

Suunnitelma ekologisesti kestävän kehityksen toteuttamiseksi lin seurakunnan varhaiskasvatuksessa on monipuolinen ja lapsilähtöinen. Siinä on omat kehityskohteensa ja haasteensa, joita voidaan arvioida kriittisesti. Vaikka vuodenkierron mukaan rytmitetty rakenne tarjoaa selkeän kehityskaaren ekologisten teemojen käsittelyyn, se voi myös rajoittaa joustavuutta. Esimerkiksi lasten omat kiinnostuksen kohteet voivat jäädä vähemmälle, jos toiminta keskittyy ennalta määrättyihin kausiteemoihin. Myös sääolosuhteet ja muut käytännön haasteet voivat tehdä joidenkin suunniteltujen retkien ja ulkoaktiviteettien toteuttamisen vaikeaksi.

Suunnitelmassa on runsaasti konkreettisia toimintaideoita, jotka ovat varhaiskasvatuksessa tehokkaita menetelmiä ekologisen vastuun opettamisessa. Kuitenkin monet näistä toiminnoista vaativat lisäresursseja, erityisesti henkilöstöä, aikaa ja mahdollisesti myös tiloja ja tarvikkeita. On mahdollista, että resurssien riittämättömyys voi johtaa siihen, että osa suunnitelman ideoista jää toteuttamatta tai ne jäävät kertaluontoisiksi.

Vaikka suunnitelmassa korostetaan lapsen osallisuutta ja tutkivaa oppimista, kasvattajan rooli jää varsin yleiselle tasolle. Kasvattajien ohjaaminen konkreettisiin pedagogisiin menetelmiin, joilla lapsen osallisuutta tuetaan esimerkiksi päätöksenteossa ja tutkimusprojekteissa, kaipaava syventämistä. Osallisuuden tukeminen edellyttää kasvattajilta myös riittävää osaamista ja aikaa. Tämä voi olla haastavaa erityisesti kiireisessä arjessa.

Suunnitelmassa yhdistetään ekologisia teemoja Raamatun kertomuksiin. Tämä voi syventää lasten luontoyhteyttä ja tukea heidän hengellistä kasvuaan. Kuitenkin hengellisten teemojen ja ekologisen kasvatuksen yhteys voi jäädä lapsille abstraktiksi. Esimerkiksi luomiskertomuksen liittäminen ekologisen vastuun teemaan vaatii selkeyttä, jotta lapset voivat omaksua sanoman käytännön tasolla. Lisäksi tämä lähestymistapa saattaa jättää vähemmälle niiden lasten kokemukset, joilla on erilaisia katsomuksellisia taustoja.

Suunnitelmassa on selkeästi esitetty erilaisia arviointikeinoja, kuten lasten ekologisten tekojen päiväkirja ja ympäristövaikutusten seurantataulu. Nämä voivat motivoida lapsia. Toisaalta jatkuva dokumentointi ja arviointi voi kuormittaa kasvattajia. Lisäksi tämä voi vaatia enemmän työaikaa. Myös

arvioinnin vaikuttavuus voi jäädä vähäiseksi, jos siihen ei sisälly riittävästi tilaa reflektoinnille ja jatkokehitykselle. Vanhempien palautteen systemaattinen kerääminen on tärkeä osa arviointia, mutta siihen osallistuminen voi jäädä vähäiseksi, jos heillä ei ole riittävästi aikaa tai kiinnostusta.

Suunnitelma kannustaa yhteistyöhön vanhempien kanssa, mutta se ei sisällä tarkempia suunnitelmia siitä, miten vanhempien osallistumista voitaisiin tukea käytännössä. Vahvempi yhteys esimerkiksi kotona tapahtuvaan kierrätykseen tai yhteisöllisiin tempauksiin voisi sitouttaa perheitä tehokkaammin.

Suunnitelma on kokonaisuutena erittäin hyvä lähtökohta ekologisesti kestäväen kehityksen edistämiseksi lin seurakunnan varhaiskasvatuksessa. Ekologisesti kestäväen kehityksen toimintasuunnitelma voisi toimia merkittävänä apuvälineenä seurakunnan varhaiskasvatuksessa, koska siinä on konkreettisia keinoja vastuullisemman toimintakulttuurin luomiseksi ja vahvistamiseksi. Suunnitelman tavoitteena on syventää lasten ymmärrystä ympäristönsuojelusta ja vastuullisuudesta. Tämä voi kantaa hedelmää myös pitkällä aikavälillä. Laajemmin tarkasteltuna suunnitelma voi vaikuttaa positiivisesti yhteiskuntaan edistäessään kestäväen elämäntavan arvostusta.

Valitsin ekologisesti kestäväen kehityksen suunnitelman siksi, koska se on hyvä työkalu ekologisen kasvatuksen tukemiseksi ja kestäväen kehityksen integroimiseksi seurakunnan varhaiskasvatukseen. Pedagogisesti tällainen toiminta vastaa lasten luontaiseen kiinnostukseen luontoa, eläimiä ja ympäristöä kohtaan. Samalla se kehittää heidän ymmärrystään luonnosta ja sen erilaisista ilmiöistä. Tuotos olisi voinut olla myös esimerkiksi digitaalinen ideapankki tai oppimateriaali. Tällaiset toteuttamismuodot olisivat tavoittaneet laajemman yleisön. Tämä olisi mahdollistanut myös kotien ja seurakunnan varhaiskasvatuksen yhteistyön laajemman kehittämisen. Lisäksi toimintaa olisi voinut kehittää leikkipohjaiseksi pedagogiseksi materiaaliksi, jonka avulla lapset oppisivat ekologisia tekoja toiminnallisesti mielekkäällä tavalla. Samalla heidän arvomaailmansa voisi kehittyä luontoystävällisempään suuntaan.

7.2 Eettisyys ja luotettavuus

Ekologisesti kestäväen kehityksen integrointi osaksi lin seurakunnan varhaiskasvatusta perustuu kestäväen kehityksen ympäristövastuuta korostaviin yleismaailmallisiin tavoitteisiin. Toisaalta kristillisessä etiikassa ja arvomaailmassa korostuu ihmisen ja luonnon välinen suhde. Raamatun luomiskertomuksessa ihmiselle annettiin tehtäväksi viljellä ja varjella maata. Tuohon tehtävään sisältyy luonnon suojeleminen ja huolehtiminen (Pesonen 2009.) Ekologisesti kestäväen kehityksen suunnitelma on linjassa lin seurakunnan arvomaailman kanssa. Tämä yhteneväinen linja vaikutti kehittämistyön kohteen valinnassani. Tärkein syy oli kuitenkin se, että hoidan lin seurakunnan vastaavan lastenohjaajan tehtävää. Tehtäväkuvaani on kirjattu vastuu oman työalan kehittämisestä.

Käytin kehittämistyössäni kyselytutkimuksen menetelmää. Tutkimusetiikkaan kuuluu osallistumisen vapaaehtoisuus. Tutkimukseen osallistuvalla henkilöllä on oikeus osallistua vapaaehtoisesti sekä oikeus olla osallistumatta (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 8). Tämä periaate näkyi lasten vanhemmille lähettämässäni viestissä:

”Hei. Minun varhaiskasvatuksen sosionomin opinnot ovat loppusuoralla. Opintoihini kuuluu opinnäytetyö kehittämistyönä. Olen valinnut aiheekseni Kestävää kehitystä kirkon tiluksilla – ekologinen kestävyys osaksi lin seurakunnan varhaiskasvatusta.

Kehittämistyöni tarkoituksena on laatia lin seurakunnan varhaiskasvatukselle suunnitelma ekologisesti kestävästä kehityksen toteuttamiseksi (tukee varmasti myös ympäristödiplomin uusimista). Haluatko lapsen vanhempana tuoda kyselylomakkeen vastausten muodossa omia ajatuksiasi ja näkemyksiäsi suunnitelman pohjaksi? Aikataulu on tiukka – vuoden loppuun mennessä on tarkoitus saada koko opiskelu pakettiin. Tässä linkki kyselyyn:”

lin seurakunnan kasvatusjohtokunnan jäsenille lähetettiin samanlainen viesti muuttamalla ”haluatko lapsen vanhempana” muotoon ”haluatko kasvatusjohtokunnan jäsenenä”.

Aineistonkeruun yhteydessä tutkimukseen osallistuvilla on kerrottava, mihin kerättyä tietoa tullaan käyttämään (Koivisto & Aro 2019, 3). Laatimani kyselylomakkeen johdantotekstissä on kerrottu kyselyn tarkoitus kerätä seurakunnan varhaiskasvatuspalveluiden käyttäjien ja seurakunnan kasvatusjohtokunnan jäsenten ajatuksia ja näkemyksiä suunnitelman pohjaksi (liite 1).

Olen pyrkinyt noudattamaan kehittämistyössäni hyvää tieteellistä käytäntöä. Se tarkoittaa rehellisyyttä, huolellisuutta, avoimuutta ja muiden tutkijoiden työn kunnioittamista (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry 2019,8-9). Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu muun muassa asianmukaiset viittausmerkinnät käytettäessä toisen henkilön teosta lähteenä omassa tekstissään (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 14).

7.3 Ammatillinen kasvu

Kehittämistyöprosessi on ollut merkityksellinen ammatillisessa kasvussani. Varhaiskasvatuksen sosionomin työ merkitsee minulle laaja-alaista asiantuntijuutta. Tämä sisältää pedagogista ohjausta, lapsen kehityksen ja oppimisen tukemista sekä yhteisöllistä työskentelyä niin lasten, perheiden kuin muiden ammattilaisten kanssa. Työn perustana ovat lapsen osallisuuden tukeminen, sensitiivinen vuorovaikutus ja lapsen yksilöllisyyden kunnioittaminen. Nämä luovat hyvän pohjan turvalliselle ja kehitystä tukevalle kasvuympäristölle.

Tässä kehittämistyössäni olen syventynyt ekologisesti kestävästä kehityksen teemaan ja sen integroimiseen seurakunnan varhaiskasvatukseen. Tämä prosessi on vahvistanut ajatustani siitä, että varhaiskasvatuksen ammattilaisen tulee toimia mallina ja innostajana lapsille jokaisella elämän alueella, liittyipä se sitten sosiaalisiin taitoihin tai ekologisesti kestävään elämäntapaan.

Kehittämistyöni edellytti soveltuvien pedagogisten ratkaisujen tekemistä. Pedagoginen asiantuntijuuteni onkin kehittynyt tämän prosessin myötä erityisesti varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja arvioinnissa. Olen oppinut, kuinka tärkeää on asettaa toiminnalle tavoitteita, jotka huomioivat lasten erilaiset lähtökohdat ja vahvuudet. Tavoitteiden asettaminen mahdollistaa toiminnan pedagogisen arvioinnin. Pedagogisen osaamisen ytimessä ovat mukana teoreettisen osaamisen lisäksi luovuus ja joustavuus. Nämä antavat mahdollisuuden luoda lapsille innostava ja turvallinen oppimisympäristö.

Prosessi on vahvistanut kykyäni toimia tutkimuksellisesti. Tietoperustan rakentaminen ja ajantasaisen tutkimustiedon hyödyntäminen on tuonut syvyyttä työhöni. Kehittämistyö on antanut minulle hyviä valmiuksia kehittää ja arvioida varhaiskasvatustoimintaa kriittisesti.

Kehittämistyön eteneminen on ollut kaksijakoinen. Kun olen päässyt itseäni kiinnostavan aiheen äärelle, olen välillä uppoutunut työhön niin lujasti, että en ole oikein malttanut mennä nukkumaankaan. Toisaalta on ollut myös hetkiä, jolloin työ ei ole edennyt. Silloin olen tarvinnut aikaa miettimiseen,

pohtimiseen ja ajatusten kypsymiseen. Varsinaista aikataulua en laatinut. Siinä onkin yksi haaste ammatilliselle kasvulleni, että osaisin aikatauluttaa työni. Samoin innostuneisuuden vaiheessa olisi hyvä välillä keskeyttää intensiivinen työskentely ja antaa aikaa myös muille elämässä tärkeille asioille.

Kristillinen arvopohjani, jossa ovat läsnä lähimmäisenrakkaus, armollisuus, oikeudenmukaisuus, kiitollinen ja kunnioittava suhtautuminen luomakuntaan sekä hyvät vuorovaikutustaitoni ovat olleet merkittäviä tukipilareitani tässä kehittämistyön prosessissa sekä arkityössäni. Visioni on luoda sellainen oppimisympäristö, jossa arvopohjani tulee näkyväksi päivittäisessä toiminnassa ja jossa jokainen saa kokea kuuluvansa joukkoon, oli hän sitten lapsi tai aikuinen. Tämä ihanteellinen oppimisympäristö luo hyvän pohjan omaksua uusia asioita ja antaa mahdollisuuden siirtää arvomaailmaa sukupolvelta toiselle.

7.4 Kehittämistyön hyödynnettävyys ja kehittämisideat

Ekologisesti kestävän kehityksen suunnitelma voi antaa arvokasta hyötyä laajempaan käyttöön varhaiskasvatusympäristöjen kehittämisessä. Se voi antaa ideoita niille varhaiskasvatusyksiköille, jotka haluavat integroida ekologisesti kestävän kehityksen osaksi oman arkensa käytäntöjä. Yhteistyö kunnan varhaiskasvatuksen ja muiden seurakuntien kanssa mahdollistaisi toimintamallin käytön ja kehittämisen alueellisesti laajemmassa mittakaavassa.

Varhaiskasvatuksen pedagogiikassa toiminnallisuus ja leikki ovat tärkeitä. Kestävän kehityksen opettelu ja oppiminen voisivat tapahtua sellaisten tehtävien avulla, joissa lapset voivat omaksua kestäviä elämäntapoja. Toimintaa voisi rikastuttaa tapahtumilla, joissa keskitytään ekologisen kestävyden eri osa-alueisiin, kuten kierrätykseen, energiansäästöön tai luonnon monimuotoisuuden suojelemiseen. Tapahtumat voisivat sisältää vanhempien ja yhteisön osallistamista, mikä tukisi perheiden ympäristötietoisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Ekologisesti kestävän kehityksen suunnitelman vaikutusten arvioimiseksi olisi jatkotutkimuksen kannalta hyödyllistä tehdä pitkäaikaistutkimusta siitä, miten kestävän kehityksen toimintamallin käyttö vaikuttaa lasten ympäristötietoisuuteen. Tällainen tutkimus voisi tuottaa arvokasta tietoa siitä, miten varhaiskasvatuksen ekologisesti kestävä toimintamalli tukee lasten arvojen ja asenteiden kehittymistä pitkällä aikavälillä.

Kotien ja seurakunnan varhaiskasvatuksen yhteistyön syventäminen voisi myös olla kehittämisen arvoinen kohde. Voitaisiin luoda vanhemmille materiaalipaketti, jossa heille annetaan vinkkejä kestävän elämäntavan tukemiseksi kotona. Tämä voisi olla esimerkiksi vuoden kierron mukaan lähetettävä puuhapaketti, joka tarjoaisi konkreettisia neuvoja, vinkkejä, tietoja ja ideoita kestävän kehityksen toteuttamiseksi kotona yhdessä koko perheen kanssa.

LÄHTEET

- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry 2019. *Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset*. [AMMATTIKORKEAKOULUJEN OPINNÄYTETÖIDEN EETTISET SUOSITUKSET 2020.pdf](#). Viitattu 18.11.2024.
- Artjoki, R. 2024. *Suomen kestävä kehityksen toimikunta*. [YK:n kestävä kehityksen seurantakouksessa tarkasteltiin Agenda2030:n toimeenpanoa | Kestävä kehitys](#). Viitattu 28.10.2024.
- Brundtland G.H. 1987. *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. Oxford University Press. [Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development](#). Viitattu 20.10.2024.
- Cantell, H., Aarnio-Linnavuori, E. & Tani, S. 2020. *Ympäristökasvatus. Kestävä tulevaisuuden käsikirja*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- FEE Suomi n.d. *Vihreä lippu. Grön Flagg*. [Vihreä lippu | Ympäristöohjelma ja -sertifikaatti kasvatusalalle](#). Viitattu 28.10.2024.
- Hakkarainen, K., Bollström-Huttunen, M., Pyysalo, R. & Lonka, K. 2005. *Tutkiva oppiminen käytännössä – matkaopas opettajille*. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Hiilineutraali kirkko n.d. [Hiilineutraali kirkko - EVL Plus](#). Viitattu 20.10.2024.
- lin kunta n.d.: *Kestävä arki*. [Kestävä arki | lin kunta](#). Viitattu 20.10.2024.
- lin seurakunnan kirkkoneuvosto 2023. *Kirkkoneuvoston kokouksen pöytäkirja 15.11.2023 65 §*.
- Jokimies, E. 2013. *365 päivää lasten osallisuutta – mahdollisuudet ja käytännöt vuorohoidossa*. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro-gradu -tutkielma. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jjyu-201306071917>. Viitattu 3.11.2024.
- Jussila, V. & Myllyniemi, U. 2021. *Luontopedagogiikasta ulkoilmapedagogiikkaan*. Teoksessa Fägel, R., Jussila, V. & Sarkkinen S. (toim.) *Ilo kasvaa ulkona. Luontotoiminnan käsikirja*. Ulvila: Plusprint. (s. 18-19). [Ilo kasvaa ulkona](#). Viitattu 26.10.2024.
- Kangas, J., Lastikka, A-L. & Karlsson, L. 2021. *Voimauttava varhaiskasvatus. Leikkivä, osallinen ja hyvinvoiva lapsi*. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Kangassalo, M. 2004. *Tutkiva oppiminen*. Teoksessa Niinikangas, L. (toim.) *Kotipihasta maailmalle. Ympäristökasvatuksen karttakirja*. (s. 32). Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kiilakoski, T. 2007. *Johdanto: Lapset ja nuoret kuntalaisina*. Teoksessa Gretschel, A. & Kiilakoski, T. (toim.) *Lasten ja nuorten kunta*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 77 (s. 8-23).
- Kirkkolaki 14.4.2023/652. [Kirkkolaki 652/2023 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#). Viitattu 12.11.2024.
- Koivisto, K & Aro, P. 2019. *Ammattikorkeakoulun opinnäytetöiden eettiset kysymykset*. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistyön julkaisut. ePooki 72/2019. [ePooki 72 2019.pdf](#). Viitattu 15.11.2024.
- Koskinen, S. 2010. *Ympäristökansalaisuutta tässä ja nyt*. Teoksessa Luomi, A., Paananen, J., Viigerg, K. & Virta, L. 2010. *Keke päiväkodissa – Kestävä kehityksen opas*. [Keke päiväkodissa.pdf](#). Viitattu 22.10.2024.
- Lipponen, L. 2016. *Tutkiva oppiminen varhaispedagogiikassa*. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-Kustannus (s. 31-38).

- Luomi, A., Paananen, J., Viberg, K. & Virta, L. 2010. *Keke päiväkodissa – Kestävän kehityksen opas*. [Keke päiväkodissa.pdf](#). Viitattu 20.10.2024.
- Marjanen, P., Marttila, M. & Vasara, M. 2013. *Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille*. Juva: PS-Kustannus.
- Miettinen, V. 2017. *Ii juhlii ilmastotyön ”Euroopan mestaruutta” – ”Kova työ jatkuu”*. Kuntalehti. [Ii juhlii ilmastotyön ”Euroopan mestaruutta” – ”Kova työ jatkuu” | Kuntalehti](#). Viitattu 28.10.2024.
- Opetushallitus 2023. *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. [Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022.pdf](#). Viitattu 21.10.2024.
- Opetusministeriö 2002. *Kestävän kehityksen edistäminen koulutuksessa / Baltic 21E -ohjelma. Kestävän kehityksen edistäminen koulutuksessa – Työryhmän ehdotus ohjelman käynnistysuunnitelma 36:2002*. [Opetusministeriön työryhmien muistioita 36:2002](#). Viitattu 20.10.2024.
- Organizing Engagement n.d. *Ladder of Children’s Participation*. [Ladder of Children's Participation – Organizing Engagement](#). Viitattu 3.11.2024.
- Organizing Engagement n.d. *Pathways to Participation*. [Pathways to Participation – Organizing Engagement](#). Viitattu 3.11.2024.
- Oulun hiippakunta n.d. *Kirkon ympäristödiplomin saaneet seurakunnat Oulun hiippakunnassa*. [Ympäristödiplomi seurakunnat 2020](#). Viitattu 7.11.2024.
- Pamplona, F. 2022. *Scientific Fonts: How to Select the Right One*. [Scientific fonts: How to select the right one for your work](#). Viitattu 27.11.2024.
- Parikka-Nihti, M. 2011. *Pieniä puroja. Kasvua kohti kestävä kehitystä*. Helsinki: Lasten keskus ja Kirjapaja Oy.
- Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. 2017. *Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Peltoluhta E.-M. K 2013. *Tutkiva luontokasvatus lapsen osallisuuden lisääjänä – Design-tutkimus Case Forest -pedagogiikan soveltamisesta päiväkodissa*. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta. <http://lauda.ulapland.fi/handle/10024/59655>. Viitattu 28.10.2024.
- Pesonen, H. 2009. *Kristinusko ja ympäristöongelmat*. Julkaisussa *Akateemisen teologian näkökulmia ajankohtaisiin tutkimusaiheisiin*. Teema: 2009/3: Ympäristö. [Pääkirjoitus: Kristinusko ja ympäristöongelmat - Teologia.fi](#). Viitattu 18.11.2024
- Pokela, H. 2016. *Kestävä kehitys ja luontokasvatus varhaiskasvatuksessa. Telkän päiväkodin Metsäfestarit*. Tampereen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016092614563>. Viitattu 21.10.2024.
- Rantala, K. 2011. *Osallisuuden kokemuksia ja kokeiluja*. Teoksessa Nurmi, S. & Rantala, K. (toim.) *Näyn ja kuulun. Lapsen etu ja osallisuus*. Helsinki: LK-kirjat/Lasten Keskus Oy (s. 137-181).
- Rasmussen, R. 2023. *Tekoälykuvien tekijänoikeudet*. [Tekoälykuvien tekijänoikeudet – Tämä on hyvä tietää \(2024\) | digi-kuva.fi](#). Viitattu 15.11.2024.
- Stenvall, E. 2018. *Yhteiskunnallinen osallisuus ja toimijuus. Lasten osallistuminen, kansalaisuus ja poliittisuus arjen käytäntöinä*. Tampereen yliopisto: Tampere University Press. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0820-9>. Viitattu 22.10.2024.
- Stenvall, E. 2020. *Osallisuutta ja osallistumista. Osa 1: Osallisuuden lähtökohdat kansallisessa lapsistrategiassa*. Raportteja ja muistioita 27. Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-7160-8>. Viitattu 22.10.2024.
- Suomen Latu n.d. *Metsämörri*. [Metsämörri - Suomen Latu](#). Viitattu 28.10.2024.

Suomen perustuslaki 1999. [Suomen perustuslaki 731/1999 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#). Viitattu 22.10.2024.

Suosalo, A. & Tavasti, A. 2008. *Lasten aurinkovuosi. Opas ekologiseen lastenkulttuuriin*. Turku: Kustannusosakeyhtiö Sammakko.

Tast, S. 2011. *Lasten osallisuus*. Teoksessa Kirves, L. & Stoor-Grenner, M. *Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman laatiminen*. Helsinki: Fram.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon*. 3. korjattu painos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-7732-4>. Viitattu 7.11.2024.

Tuomaala, T. & Myyryläinen, M. 2002. *Luonto tutuksi*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Unesco 2006. *Framework for the UNDESD International Implementation Scheme*. [Framework for the UN DESD international implementation scheme - UNESCO Digital Library](#). Viitattu 20.10.2024.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. *Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019*. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. [Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa](#). Viitattu 15.11.2024.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023. *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023*. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. [Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa](#). Viitattu 18.11.2024.

Ympäristöministeriö 2023. *Mitä on kestävä kehitys? Mitä on kestävä kehitys? - Ympäristöministeriö*. Viitattu 20.20.2024.

LIITE 1: KYSELY LASTEN VANHEMMILLE JA SEURAKUNNAN KASVATUSJOHTOKUNNAN JÄSENILLE EKOLOGISESTI KESTÄVÄN KEHITYKSEN SUUNNITELMAN POHJAKSI

Kysely lasten vanhemmille ja seurakunnan kasvatusjohtokunnan jäsenille ekologisesti kestävä kehityksen suunnitelman pohjaksi

Varhaiskasvatuksen sosionomin opintoihini kuuluu kehitystyönä tehtävä opinnäytetyö. Opinnäytetyöni aihe on Kestävä kasvua kirkon tiluksilla. Ekologinen kestävyys osaksi lin seurakunnan varhaiskasvatusta. Kehittämistyöni tarkoituksena on laatia lin seurakunnan varhaiskasvatukselle suunnitelma ekologisesti kestävä kehityksen toteuttamiseksi. Tämän kyselyn tarkoituksena on kerätä seurakunnan varhaiskasvatuspalveluiden käyttäjien ja seurakunnan kasvatusjohtokunnan jäsenten ajatuksia ja näkemyksiä suunnitelman pohjaksi.

* Pakollinen kysymys

1. Olen *

Merkitse vain yksi soikio.

- Vanhempi
- Kasvatusjohtokunnan jäsen / minulla on osallistumis- ja puheoikeus sen kokouksissa
- Molemmat

Ekologinen kestävyys

Ekologinen kestävyys liittyy luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemien säilyttämiseen. Varhaiskasvatuksessa ekologinen kestävyys korostaa arvoina huolenpitoa, kunnioitusta ja vastuullisuutta ympäristöä ja kanssaihmissä kohtaan. Itsetuntemus ja itsensä arvostaminen luovat pohjan muiden kunnioittamiselle ja vastuulliselle käyttäytymiselle.

2. Kuinka tärkeänä pidät että kristillisiä arvoja, kuten luomakunnan kunnioitusta, sisällytetään ekologisesti kestävä kehityksen kasvatukseen?

Merkitse vain yksi soikio.

1 2 3 4 5

En p   Pidän erittäin tärkeänä

3. Onko sinulla ajatuksia tai toiveita kristillisen arvokasvatuksen ja ekologisen kasvatuksen yhdistämiseen?

---

4. Kuinka hyödyllisenä pidät ekologisesti kestäväen kehityksen oppimisen kannalta luontoretkeä ja luonnon tutkimista?

Merkitse vain yksi soikio.

1 2 3 4 5

En p   Pidän erittäin hyödyllisenä.

5. Kuinka hyödyllisenä pidät ekologisesti kestäväen kehityksen oppimisen kannalta luontoretkeä ja luonnon tutkimista?

Merkitse vain yksi soikio.

1 2 3 4 5

En p   Pidän erittäin hyödyllisenä.

6. Haluaisitko antaa ideoita luonnossa oppimiseen liittyvistä sisällöistä?

---

7. Onko teidän perheessänne käytössä jätteiden lajittelua tai kierrätystä arjessa?

Merkitse vain yksi soikio.

- Kyllä, säännöllisesti.
 Kyllä, mutta epäsäännöllisesti.
 Ei tällä hetkellä.

8. Miten hyvin koet lajittelun harjoittelun ja kierrätyksen tukevan lasten ekologista ajattelua?

Merkitse vain yksi soikio.

1 2 3 4 5

Eritt   Ei tue lainkaan.

9. Haluaisitko, että lapsille opetetaan kierrätystä ja lajittelua? Millä tavoin?

---

10. Pidätkö tärkeänä, että askartelumateriaalina käytetään enemmän kierrätettyjä tai uudelleen hyödynnettäviä materiaaleja?

Merkitse vain yksi soikio.

1 2 3 4 5

En p   Pidän erittäin tärkeänä.

11. Koetko luonnon havainnoinnin ja kevään uusien ilmiöiden, kuten kasvien istuttamisen, olevan tärkeä osa lasten luontosuhteen kehittymistä?

Merkitse vain yksi soikio.

1 2 3 4 5

En p   Pidän erittäin tärkeänä.

12. Kuinka tärkeänä pidät seuraavia kestävän kehityksen käytäntöjä osana lapsen varhaiskasvatusta seurakunnassa?

Merkitse vain yksi soikio riviä kohden.

	Pidän erittäin tärkeänä.	Pidän melko tärkeänä.	Vähäisenä.	En pidä tarpeellisena
Kierrätys ja lajittelu	☐	☐	☐	☐
Luonnon kunnioittaminen ja ympäristöstä huolehtiminen (mm. roskien kerääminen retkillä))	☐	☐	☐	☐

13. Onko sinulla muita ideoita tai ajatuksia siitä, miten ekologisen kestävyiden teemoja voisi kehittää seurakunnan varhaiskasvatuksessa?

Kestävän kehityksen osa-alueet

Ekologinen kestävyys: luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemien säilyttäminen.

Varhaiskasvatuksessa ekologinen kestävyys korostaa arvoina huolenpitoa, kunnioitusta ja vastuullisuutta ympäristöä ja kanssaihmissä kohtaan.

Sosiaalinen kestävyys: hyvinvoinnin turvaaminen sukupolvelta toiselle. Varhaiskasvatuksessa sosiaalinen kestävyys tarkoittaa, että lapsille tarjotaan turvalliset ihmissuhteet sekä hyvät kasvu- ja oppimisolosuhteet.

Kulttuurinen kestävyys: vaikuttaa siihen, miten yhteiskunnat hyödyntävät luonnonvaroja ja säilyttävät kulttuuriperintöään. Varhaiskasvatuksessa kulttuurinen kestävyys edistää erilaisten kulttuurien arvostusta ja vuorovaikutusta.

Taloudellinen kestävyys: vakaa kasvu ilman velkaantumista tai resurssien tuhoamista. Varhaiskasvatuksessa taloudellinen kestävyys näkyy säästämisenä, kierrättämisenä ja materiaalien korjaamisena.

14. Mitkä kestävän kehityksen teemat ovat mielestäsi keskeisiä seurakunnan varhaiskasvatuksessa?

Merkitse vain yksi soikio riviä kohden.

	En pidä tarpeellisena.	Pidän melko vähäisenä.	Pidän melko tärkeänä.	Pidän erittäin tärkeänä.
Ekologinen kestävyys	☐	☐	☐	☐
Sosiaalinen kestävyys	☐	☐	☐	☐
Taloudellinen kestävyys	☐	☐	☐	☐
Kulttuurinen kestävyys	☐	☐	☐	☐

15. Kuinka tärkeänä pidät, että lapset oppivat kestävän kehityksen arvoja osana seurakunnan varhaiskasvatusta?

Merkitse vain yksi soikio.

1 2 3 4 5

En p   Pidän erittäin tärkeänä.

16. Millaisia päivittäisiä kestävän kehityksen käytäntöjä toivoisit näkeväsi päiväkerhossa (esim. kierrätys, veden ja sähkön säästö)?

---

17. Kuinka aktiivisesti olet valmis osallistumaan esimerkiksi kierrätysmateriaalien tuomiseen askartelua varten?

Merkitse vain yksi soikio.

1 2 3 4 5

Olen   Olen siinä hyvin aktiivinen.

Kierrätysmateriaalien tuonti askartelua varten

Mikäli olet innokas tuomaan kierrätysmateriaalia askartelua varten, ota yhteyttä p. 040 8478936 / Pekka

-
18. Miten toivot lasten pääsevän kestäväen kehityksen toimintaan (esim. luonnon tutkiminen, lapsen kehitystason mukaiseen päätöksentekoon)?

---

19. Miten arvioisit lapsen osallistumisen tukevan hänen ymmärrystään estävistä valinnoista ja niiden merkityksestä?

Merkitse vain yksi soikio.

1 2 3 4 5

Ei m   Tukee erittäin paljon.

20. Miten tärkeänä pidät, että kestäväen kehityksen kasvatuksessa tuodaan esiin kristillisiä arvoja, kuten lähimmäisenrakkautta ja luonnon kunnioittamista?

Merkitse vain yksi soikio.

1 2 3 4 5

En p   Pidän erittäin tärkeänä.

21. Millaisia teemoja toivoisit painotettavan kristillisen arvomaailman näkökulmasta?

Kiitos!

Kiitos arvokkaasta vastauksestasi, joka auttaa kehittämään Iin seurakunnan
varhaiskasvatuksen kestävä kehityksen suunnitelmaa.

Google ei ole luonut tai hyväksynyt tätä sisältöä.

Google Forms

LIITE 2: SUUNNITELMA EKOLOGISESTI KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOTEUTTAMISEKSI IIN SEURAKUN-
NAN VARHAISKASVATUKESKA

Suunnitelma ekologisesti kestäväen kehityksen toteutta- miseksi lin seurakunnan varhaiskasvatuksessa

(kuva luotu Craiyon-ohjelmalla)

Taustaa ja tavoitteita

Ekologinen kestävyys liittyy luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemien säilyttämiseen, mikä edellyttää ihmisten taloudellisten toimintojen sopeuttamista luonnon kestokyvyn rajoihin (Ympäristöministeriö 2023). Maapallon elämän perusta nojaa luonnonvaroihin, joista kaikki asukkaat ovat riippuvaisia (Luomi ym. 2010, 45). Varhaiskasvatuksen ekologinen kestävyys korostaa arvoina huolenpitoa, kunnioitusta ja vastuullisuutta niin ympäristöä kuin muita ihmisiä kohtaan. Tavoitteena on, että lasten itsetuntemus ja omanarvontunto luovat pohjan myös muiden kunnioittamiselle ja vastuulliselle toiminnalle. (Parikka-Nihti 2011, 18.)

Varhaiskasvatuksen ekologisessa kestävyudessa korostuvat huolenpito, kunnioitus ja vastuullisuus ympäristöstä muista ihmisistä. Kasvatuksen tavoitteena on juurruttaa kestävän kehityksen arvot lasten jokapäiväiseen elämään lapsilähtöisesti, heidän omista kiinnostuksen kohteistaan ja kokemuksistaan lähtien.

Seurakunnan varhaiskasvatuksella on ainutlaatuinen mahdollisuus juurruttaa lapsiin arvot ekologisesti kestävästä elämästä. Lapsen osallisuus ja tutkiva oppiminen tarjoavat tehokkaita pedagogisia keinoja tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

Tämän suunnitelman tavoitteena on luoda varhaiskasvatusympäristö, jossa lapset oppivat arvostamaan luontoa, ymmärtämään ihmisen riippuvuus luonnossa ja jossa heillä on mahdollisuus kehittää taitojaan kestävästä elämäntavan edistämiseksi.

Keskeiset pedagogiset periaatteet

Lapsen osallisuus

Lapset osallistuvat kehitystasonsa mukaisesti suunnitteluun, päätöksentekoon ja toimintaan. Heidän ideoitaan ja näkemyksiään kuunnellaan ja arvostetaan ja ne otetaan huomioon.

Tutkiva oppiminen

Oppiminen tapahtuu tekemällä, havainnoimalla ja pohtimalla. Lasten kanssa tutkitaan luontoa, kierrätetään ja tehdään ekologisia valintoja.

Kokonaisvaltainen lähestymistapa

Kestävä kehitys integroituu kaikkiin varhaiskasvatuksen osa-alueisiin.

Yhteistyö perheiden kanssa

Vanhempia kannustetaan osallistumaan kestävästä kehityksestä mukaiseen kasvatukseen yhdessä seurakunnan varhaiskasvatuksen kanssa.

Konkreettisia toimintatapoja

Luonnon lähelle

- Järjestetään säännöllisiä retkiä lähimetsään tai leikkipuistoihin.
- Perustetaan pappilan pihalle sopivaan paikkaan pieni kasvimaa.
- Seurataan vuodenaikojen vaihtelua ja tutkitaan eri vuodenaikojen ominaisuuksia.

Kierrätys ja säästäminen

- Jätteiden lajittelu.
- Korjataan mahdollisuuksien mukaan rikki menneitä leluja.
- Säästetään vettä ja sähköä.

Ympäristötietoisuus

- Luetaan kirjoja ja katsotaan luonnosta kertovia lapsille sopivia videoita.
- Keskustellaan ympäristöstä ja sen suojelemisesta.
- Osallistutaan yhteisiin ympäristötempauksiin.

Kestävä kuluttaminen

- Järjestetään kirpputoritapahtumia.
- Hankitaan käyttöä ja kulutusta kestäviä leluja ja muita kerhotarvikkeita.

Digitalisaation hyödyntäminen

- Hyödynnetään digitaalisia työkaluja luontopäiväkirjan ylläpitämisessä ja tietojen keräämisessä (esim. Google Sites).

Kokonaisuus ja vaikuttavuus

Tämä suunnitelma antaa perustan tasapainoiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Siinä pyritään vahvistamaan lasten ekologista tietoisuutta sekä vastuullisuutta niin luontoa kuin muita ihmisiä kohtaan. Sen tavoitteena on opettaa lapsille kestäviä arvoja ja käyttää sellaisia toimintamalleja, jotka ohjaavat heitä kunnioittamaan maapalloa, sen luonnonvaroja ja kaikkia elämän muotoja. Tämä suunnitelma voidaan ottaa käyttöön vähitellen. Sitä voi myös soveltaa, syventää ja tarkentaa tarvittaessa.

Vuodenkiertoon ja kirkkovuoteen pohjautuva suunnitelma

Syksy (syyskuu – marraskuu): Sadonkorjuu ja kiitollisuus

Teemat: Luonnon monimuotoisuuden arvostus, kiitollisuus luonnon antimista, lähiluonnon suojeleminen

(kuva luotu Craiyon-ohjelmalla)

Tavoitteet

- Syventää lasten ymmärrystä luonnon monimuotoisuudesta.
- Opettaa kiitollisuutta luonnosta ja sen antimista.
- Edistää lähiluonnon suojeleminen.

Raamatun kohtia

Psalmi 104:10-18

Psalmi 104 ylistää Jumalan luomakunnan kauneutta ja monimuotoisuutta. Tämä psalmi kertoo siitä, että Jumala on kaiken elämän alku ja hän pitää kaikista luoduistaan huolta. Tämän psalmin pohjalta voidaan keskustella siitä, että Jumala antaa meille syksyn sadon (viljat, perunat, vihannekset, marjat, hedelmät). Me saamme olla kiitollisia tästä.

5. Mooseksen kirja 8:7-10

Tuossa katkelmassa Jumala muistuttaa kansaansa luvatussa maassa olevista rikkauksista – hyvästä maasta, vedestä, viljasta, hedelmistä ja muista antimista. Tämä kohta voidaan liittää kiitosjuhlaan tai sadonkorjuuseen.

Saamme kiittää siitä, että Jumala pitää meistä huolta ja antaa meille ruokaa syödäksemme. Lapsille voidaan puhua siitä, että saamme kiittää Jumalaa luonnon antamista lahjoista.

1. Mooseksen kirja 1:11-12, 29-30

Luomiskertomuksessa kerrotaan, kuinka Jumala loi kaikki kasvit, puut ja hedelmät. Jumala on antanut ne ihmisille ja eläimille ruuaksi. Luomiskertomusta voidaan käyttää siitä näkökulmasta, että Jumala on antanut meille kaiken hyvän. Jumala haluaa, että pidämme luonnosta ja toisista ihmisistä hyvää huolta.

”Kun sinä syöt ja tulet ravituksi, niin ylistä Herraa, sinun Jumalaasi, siitä hyvästä maasta, jonka hän on antanut sinulle” (5. Moos. 8:10)

Syyskuu – sadonkorjuun aika

Puutarhan antimien hyödyntäminen

- Kerätään yhdessä hedelmiä ja marjoja pappilan pihalta.
- Tehdään mehua, hilloa ja muita herkkuja.
- Keskustellaan siitä, miten paljon työtä kasvattaminen vaatii. Saamme olla kiitollisia ruuasta.

Luonnonvaraiset marjat (aikuisen valvonnassa)

- Järjestetään marjaretki. Vanhemmat voivat lähteä mukaan tälle retkelle.
- Tunnistetaan syötäviä marjoja.
- Kerätään marjoja.
- Tehdään kerätyistä marjoista piirakoita ja muita leivonnaisia.

Ympäristösiivous

- Järjestetään siivouspäivä seurakuntatalon lähiympäristössä.
- Kerätään roskia ja siivotaan luontoa. Tämä toistuu aina retkeiltäessä tai ulkoillessa, kun huomataan roskia.

Syksyn aarrearkku

- Tehdään syksyn aarrearkku, johon kerätään erilaisia luonnosta löytyviä aarteita (lapset saavat itse määrittää, mitkä ovat luonnon aarteita).
- Lapset saavat tutkia aarteita ja halutessaan he voivat käyttää niitä askarteluissa.

Lokakuu – luonnon monimuotoisuus

Luontopolku seurakuntatalon tai pappilan pihalla

- Tutkitaan seurakuntatalon / pappilan ympäristöä – miltä luonto siellä näyttää.
- Tunnustellaan erilaisia luonnon materiaaleja (sammal, puun kuori, lehdet ym.)
- Tunnistetaan puita, kasveja ja eläimiä.
- Tehdään luontokirja, johon piirretään havaintoja tai liimataan kuvia, lehtiä ja muita luonnosta löytyviä asioita.

Siemenpussit

- Kerätään kasvien siemeniä ja tehdään siemenpusseja.
- Siemenpussien siemenet laitetaan keväällä purkkiin kasvamaan.

Marraskuu – kiitollisuus ja suojele

Kiitollisuuspäivä

- Pidetään päivä, jolloin kiitetään erityisesti luonnosta ja kaikista, mitä se antaa meille.
- Tehdään kiitoskortteja, joihin liimataan eläinten tai kasvien kuvia.

Luonnon suojele

- Keskustellaan siitä, miten voimme auttaa ja suojella luontoa. Kannustetaan toimimaan esille nousseiden asioiden mukaisesti.
- Tehdään lintulautoja ja aloitetaan lintujen talviruokinta.

Ekologiset kynttilät

- Tehdään mehiläisvahakynttilöitä.

Talvi (joulukuu – helmikuu): Kohtuullisuus, antaminen ja rauha

Teemat: Kohtuullisuus, lahjan antamisen ilo, ekologinen jalanjälki

(kuva luotu Craiyon-ohjelmalla)

Tavoite

- Syventää lasten ymmärrystä kohtuullisuudesta, lahjan antamisen ilosta ja ekologisesta jalanjäljestä

Raamatun kohtia

Luukas 2:1-14

Enkelit ilmoittivat paimenille Jeesuksen syntymän ja julistivat "suuren ilon koko kansalle". Joulun aikaan voidaan kertoa, että Jeesuksen syntymä oli suuri ilon aihe. Lasten kanssa voidaan keskustella siitä, miten he voivat tuoda iloa muille ihmisille.

Matteus 6:19-21

Jeesus kehottaa seuraajiaan keräämään "aarteita taivaaseen" ja muistuttaa, että hengelliset asiat ovat tavaroita tärkeämpiä. Korostetaan kohtuullisuutta ja aineettomien lahjojen arvoja. Lapsille voidaan kertoa, että lahjojen antaminen ja toisten ilahduttaminen ovat tärkeitä asioita jouluna, mutta lahjojen ei tarvitse olla kalliita.

Luukas 21:1-4

Jeesus kertoo köyhästä leskestä, joka laittaa viimeiset rahansa uhriarkkuun. Tämä kertomus voidaan lukea antamisen teemassa. Sen avulla voidaan opettaa, että antaminen ei aina tarkoita suuria määriä vaan hyvää tahtoa. Lapsia voidaan rohkaista tekemään omia pieniä tekojaan toisilleen. He voivat esimerkiksi auttaa kotona tai kerhossa.

"Kunnia Jumalalle korkeuksissa, ja maassa rauha ihmisten kesken, joita kohtaan hänellä on hyvä tahto!"

(Luuk. 2:14)

Joulukuu – lahjan antamisen ilo ja kohtuullisuus

Kestävät joululahjat

- Valmistetaan lahjoja kierrätysmateriaaleista ja luonnonmateriaaleista.
- Keskustellaan siitä, miten voimme vähentää lahjojen määrää ja valita kestävämpiä vaihtoehtoja (aineettomat lahjat).

Joulukalenteri

- Tehdään yhteinen joulukalenteri. Kalenteri sisältää joka päivälle tehtäviä, joista tulee hyvä ja iloinen mieli.

Tammikuu – rauha ja hiljentyminen

Luonnon hiljaisuus

- Tehdään retki talviseen luontoon.
- Kuunnellaan luonnon ääniä ja tutkitaan, löytyykö lumesta eläinten jälkiä.

Rauhoittuminen

- Pidetään satujumppatuokioita, joihin liittyy olennaisena osana rauhoittuminen ja hiljentyminen.
- Keskustellaan siitä, miten rauhoittumisen jälkeen taas jaksaa leikkiä ja touhuta.

Helmikuu – ekologinen jalanjälki

Kierrätys

- Pidetään kierrätyspäivä, jolloin tutustutaan erilaisiin jätteisiin ja niiden kierrättämiseen.
- Järjestetään kirpputoritapahtuma.

Veden ja sähkön säästäminen

- Keskustellaan siitä, miksi on tärkeää säästää vettä ja sähköä.

Luonnon suojelu ja luonnon tutkiminen

- Luetaan tarinoita eläimistä ja keskustellaan siitä, miten voimme auttaa niitä.
- Rakennetaan linnunpönttöjä.
- Tutustutaan veden eri olomuotoihin (lumi, jää, vesi, vesihöyry)

Kevät (maaliskuu – toukokuu): Uusi elämä ja toivo

Teemat: Luonnon uudistuminen, elämän kiertokulku, pääsiäisen sanoma

(kuva luotu Craiyon-ohjelmalla)

Tavoite

- Syventää lasten ymmärrystä luonnon uudistumisesta ja elämän kiertokulusta.

Raamatun kohtia

Matteus 28:1-10

Pääsiäisaamun sanoma kertoo toivosta ja uudesta elämästä. Tätä voidaan käyttää keskittyen siihen, miten Jeesuksen ylösnousemus on kuva uudesta elämästä. Uuden elämän ihme voidaan liittää keskusteluun luonnon heräämisestä.

1. Mooses 1:1-31

Jumala loi valon ja erotti sen pimeydestä. Keväällä, kun valo lisääntyy ja kasvit heräävät eloon, voidaan lukea luomiskertomus ja kertoa, miten Jumala on luonut kaiken elämän. Lapsille voidaan kertoa, että valo ja lämpö ovat kaikille kasveille, eläimille ja ihmisille tärkeitä.

”Ja Jumala katsoi kaikkea, mitä hän tehnyt oli, ja katso, se oli sangen hyvää.” (1. Moos. 1:31)

Maaliskuu – luonnon herääminen

Luonnon heräämisen päiväkirja

- Aloitetaan yhteinen päiväkirja, johon kerätään havaintoja kevään etenemisestä.
- Lapset voivat piirtää havaintojaan (esim. lumen sulaminen, kukkien puhkeaminen). Kevään etenemisen merkeistä voidaan ottaa kuvia ja liimata kuvia luontopäiväkirjaan.

Lintujen ja ötököiden pesät

- Viedään talven aikana tehdyt linnunpöntöt luontoon.
- Tehdään ötökkähotelleja ja viedään niitä luontoon.

Kevätsiivous

- Pidetään kevätsiivouspäivä ja kerätään lumen alta paljastuneita roskia.

Huhtikuu – elämän kiertokulku

Siemenet ja taimet

- Kylvetään siemenpussien siemeniä ja seurataan, miten siemenistä kehittyy kasveja. Seurataan kasvien kasvua (esim. mitataan kasvin korkeutta säännöllisin väliajoin).

Virpomisoksat ja kevään ihmettely

- Tehdään retki keväiseen luontoon.
- Tutkitaan kevään etenemistä ja otetaan kuvia luontopäiväkirjaan.
- Kerätään pajunoksia virpomisoksien askartelua varten.

Toukokuu – luonnon monimuotoisuus

Hyönteisten tutkiminen

- Tutkitaan erilaisia hyönteisiä.
- Tarkistetaan, onko hyönteishotelleihin tullut asukkaita.

Kasvien tunnistaminen

- Tehdään kasviretki.
- Tunnistetaan kasveja ja niiden ominaisuuksia.

Luonnon säilyttäminen

- Keskustellaan siitä, miten voimme suojella luontoa.
- Tehdään yhdessä lupauksia siitä, miten voimme auttaa luontoa.

Lintujen tarkkailu

- Järjestetään lasten ja heidän perheidensä yhteinen makkaranpaisto- ja linturetki.

Kesä (kesäkuu – elokuu): Kiitollisuus luonnosta ja sen kauneudesta

Teemat: Yhteys luontoon, yhteisöllisyys, ekologinen jalanjälki

(kuva luotu Craiyon-ohjelmalla)

Tavoitteet

- Syventää lasten ymmärrystä yhteydestään luontoon.
- Vahvistaa yhteisöllisyyttä.
- Edistää ekologisesti kestäväää elämäntapaa

Raamatun kohtia

Matteus 6:28-29

Jeesus opettaa katsomaan kedon kukkia, jotka ovat kauniita ilman niiden omaa ponnistelua. Kesällä voidaan tutkia kukkia ja kasveja. Lapset saavat ihailia Jumalan luomistyötä. Tämä kohta rohkaisee luottamaan siihen, että Jumala huolehtii kaikesta. Samalla se opettaa arvostamaan yksinkertaista kauneutta.

”Katselkaa kedon kukkia, kuinka ne kasvavat; eivät ne työtä tee eivätkä kehrää. Kuitenkin minä sanon teille: ei Salomo kaikessa loistossansa ollut niin vaateitettu kuin yksi niistä.” (Matt. 6:28-29)

Kesäkuu – yhteys luontoon

Luontopäivät

- Tehdään luontoretkiä lähiympäristöön.
- Tutkitaan erilaisia ekosysteemejä (metsä, joki, nurmikko).
- Kerätään luonnonmateriaaleja askarteluun ja leikkeihin.
- Syödään eväitä ulkona.

Luontokirjat

- Tehdään yhteinen luontokirja, johon kirjataan havaintoja luonnosta ja luontokokemuksia.
- Lapset voivat piirtää, kirjoittaa tai liimata kuvia kirjaan.

Heinäkuu – yhteisöllisyys ja luonto

Kesäjuhla

- Juhlitaan kesää ja kiitetään luonnosta.
- Tehdään juhlaan herkuja lasten kanssa. Käytetään mahdollisimman paljon paikallisia raaka-aineita.

Kierrätyskeskusvierailu

- Järjestetään mahdollisuuksien mukaan retki kierrätyskeskukseen ja tutustutaan kierrättämiseen.

Elokuu – ekologinen jalanjälki

Ranta kauniiksi

- Pidetään ”rannanpuhdistuspäivä” ja kerätään rannalta roskia.
- Keskustellaan siitä, että roskat eivät kuulu luontoon.

Vesipäivä

- Leikitään erilaisia vesileikkejä.
- Tutkitaan vettä monella eri tavalla.

Säästämisen keinot

- Keskustellaan siitä, miten voimme säästää vettä ja sähköä kotona.

Läpi kerhovuoden jatkuvat ekologisen kestävyys elementit

Kierrätyskeskus

Tehdään kerhotilaan kierrätyspiste, jossa lapset saavat opetella jätteiden lajittelua. Käytetään kierrätys- ja luonnonmateriaaleja askartelussa. Samalla lapset oppivat, miten syntyvän jätteen määrää voidaan vähentää.

Ympäristövaikutusten seurantataulu

Lapset voivat merkitä taululle omia pieniä ekologisia tekojaan (esim. veden ja paperin säästäminen). Tämä auttaa lapsia hahmottamaan omien valintojen merkitystä sekä lisää ajatusta siitä, että ympäristön suojeleminen on yhteinen asia. Yhteisen asian eteen ponnisteleminen lisää yhteisöllisyyttä.

Yhdessä sovitut säännöt

Laaditaan lasten kanssa yhteiset säännöt, joilla pyritään lisäämään ympäristön hyvinvointia.

Luonnon tarkkailu ja tutkiminen

Tehdään lasten kanssa yhdessä ”vuodenkiertokirja”. Kirjaan tallennetaan luonnossa tapahtuvia vuodenaikojen mukaisia muutoksia. Luontoretkien yhteydessä kerätään erilaisia luonnonmateriaaleja, joita voidaan käyttää erilaisissa projekteissa ja askarteluissa.

Kasvattajan rooli ja hengellisyys

Arvokasvatus esimerkeillä

Kasvattajan esimerkillä ja osallistumisella on tärkeä merkitys arvojen siirtymisessä sukupolvelta toiselle. Kasvattajan tehtävänä on näyttää esimerkkiä vastuullisesta kuluttamisesta ja luonnon kunnioittamisesta.

Ekologinen hengellisyys

Raamatun kertomuksia käytetään tukemaan luonnon kunnioittamista. Niiden avulla kerrotaan luonnon kauneudesta ja ainutlaatuisuudesta.

Osallisuuden tukeminen

Kasvattaja rohkaisee lapsia ilmaisemaan mielipiteitään, esittämään kysymyksiä ja osallistumaan päätöksentekoon yhteisissä projekteissa.

Arviointisuunnitelma: Ekologisesti kestävä kehityksen toteutumisen arviointi

Arviointi keskittyy lasten kokemuksiin ja kasvattajien itserefleksioon. Mukana on myös vanhempien näkemysten kartoittamista. Lapsen kehitystä arvioidaan konkreettisten tekojen ja erilaisten projektien avulla.

Lapsilähtöinen arviointi: lasten havainnot ja kokemukset

Tavoite	Arvioida lasten oppimista heidän kokemustensa ja havaintojensa avulla sekä dokumentoida, mitkä asiat herättivät eniten kiinnostusta ja mihin tarvitaan mahdollisesti enemmän tukea.
Toteutus	Järjestetään lasten kanssa hetkiä, joissa he voivat kertoa omista havainnoistaan ja kokemuksistaan (mitä uutta opit luonnosta tällä viikolla, mikä oli mukavin asia, jonka teimme tänään tai tällä viikolla).

Lapsen ekologisten tekojen päiväkirja

Tavoite	Tarkastella, miten kestävä kehityksen arvot ovat integroituneet lasten arkeen.
Toteutus	Jokainen lapsi saa tehdä oman ”Ekologisten tekojen päiväkirjan”, johon he voivat piirtää, kuvata tai jopa kirjoittaa pieniä ympäristötekojaan (veden säästäminen, roskien kerääminen ulkona, leikin jälkeen tavaroiden kerääminen).

Ympäristövaikutusten seurantataulu

Tavoite	Tehdään näkyväksi lasten ja koko lapsiryhmän yhteiset teot ympäristön hyvinvoinnin puolesta sekä antaa lapsille käsitys siitä, miten hekin voivat vaikuttaa ympäristöönsä omilla pienillä päivittäisillä teoillaan.
Toteutus	Ympäristövaikutusten seurantatauluun kirjataan yhteisiä ympäristötekoja, (esim. kierrättäminen, uudelleen käytettävät materiaalit askartelussa, sähkön ja veden säästäminen).

Lasten askartelut ja muut työt

Tavoite	Tarkastellaan sitä, miten lapset ilmaisevat ekologisia teemoja luovuuden avulla.
Toteutus	Kerätään lasten piirustuksia ja askarteluja, jotka liittyvät luontoon. Näistä voidaan tehdä Ekologinen kasvatus -näyttely vanhemmille.

Vanhemmilta kerättävä palaute

Tavoite	Saada tietoa siitä, miten ekologisen kestävyuden opetus näkyy lasten arjessa kotona ja millaisia muutoksia vanhemmat ovat havainneet lapsissaan.
Toteutus	Kerhovuoden lopussa lähetetään vanhemmille kysely, jossa kartoitetaan heidän näkemyksiään suunnitelman toteutumisesta.

Ekologisesti kestävän kehityksen tavoitteiden itsearviointi

Tavoite: Parantaa kasvattajien työntekoa ja tukea heidän sitoutumistaan ekologiseen kasvatukseen.

Toteutus Kasvattajat arvioivat omia tavoitteitaan ja työskentelytapojaan suhteessa ekologiseen kasvatukseen ja pohtivat, miten ne vastaavat suunnitelmassa asetettuihin arvoihin (huolenpito, kunnioitus, vastuullisuus). Arviointi tapahtuu kolmella tasolla:

- Mikä on ollut omassa työssä erityisen toimivaa ja palkitsevaa?
- Mitä haasteita on kohdattu ekologisen kestävyuden opetuksessa?
- Mitä uusia toimintatapoja voisi ottaa mukaan tuleviin suunnitelmiin?

Lähdeluettelo

Suunnitelman laadinnassa on käytetty seuraavia lähteitä:

Cantell, H., Aarnio-Linnavuori, E. & Tani, S. 2020. *Ympäristökasvatus. Kestävän tulevaisuuden käsikirja*. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Hakkarainen, K., Bollström-Huttunen, M., Pyysalo, R. & Lonka, K. 2005. *Tutkiva oppiminen käytännössä – matka-opas opettajille*. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Jussila, V. & Myllyniemi, U. 2021. *Luontopedagogiikasta ulkoilmapedagogiikkaan*. Teoksessa Fågel, R., Jussila, V. & Sarkkinen S. (toim.) *Ilo kasvaa ulkona. Luontotoiminnan käsikirja*. Ulvila: Plusprint. (s. 18-19). [Ilo kasvaa ulkona](#). Viitattu 26.10.2024.

Kangas, J., Lastikka, A-L. & Karlsson, L. 2021. *Voimauttava varhaiskasvatus. Leikkivä, osallinen ja hyvinvoiva lapsi*. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Kangassalo, M. 2004. *Tutkiva oppiminen*. Teoksessa Niinikangas, L. (toim.) *Kotipihasta maailmalle. Ympäristökasvatuksen karttakirja*. (s. 32). Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Koskinen, S. 2010. *Ympäristökansalaisuutta tässä ja nyt*. Teoksessa Luomi, A., Paananen, J., Vigerg, K. & Virta, L. 2010. *Keke päiväkodissa – Kestävän kehityksen opas*. [Keke päiväkodissa.pdf](#). Viitattu 22.10.2024.

Lipponen, L. 2016. *Tutkiva oppiminen varhaispedagogiikassa*. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-Kustannus (s. 31-38).

Luomi, A., Paananen, J., Viberg, K. & Virta, L. 2010. *Keke päiväkodissa – Kestävän kehityksen opas*. [Keke päiväkodissa.pdf](#). Viitattu 20.10.2024.

Opetushallitus 2023. *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. [Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022.pdf](#). Viitattu 21.10.2024.

Parikka-Nihti, M. 2011. *Pieniä puroja. Kasvua kohti kestävästä kehitystä*. Helsinki: Lasten keskus ja Kirjapaja Oy.

Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. 2017. *Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa*. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Peltoluhta E.-M. K 2013 *Tutkiva luontokasvatus lapsen osallisuuden lisääjänä – Design-tutkimus Case Forest -pedagogiikan soveltamisesta päiväkodissa*. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta. [Peltoluhta.Enni-Mari.pdf](#). Viitattu 28.10.2024.

Pokela, H. 2016. *Kestävä kehitys ja luontokasvatus varhaiskasvatuksessa. Telkän päiväkodin Metsäfestarit*. [Pokela Heli.pdf](#). Viitattu 21.10.2024.

Rantala, K. 2011. *Osallisuuden kokemuksia ja kokeiluja*. Teoksessa Nurmi, S. & Rantala, K. (toim.) *Näyn ja kuulun. Lapsen etu ja osallisuus*. Helsinki: LK-kirjat/Lasten Keskus Oy (s. 137-181).

Suosalo, A. & Tavasti, A. 2008. *Lasten aurinkovuosi. Opas ekologiseen lastenkulttuuriin*. Turku: Kustannusosakeyhtiö Sammakko.

Tast, S. 2011. *Lasten osallisuus*. Teoksessa Kirves, L. & Stoor-Grenner, M. *Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman laatiminen*. Helsinki: Fram.

Tuomaala, T. & Myyryläinen, M. 2002. *Luonto tutuksi*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.